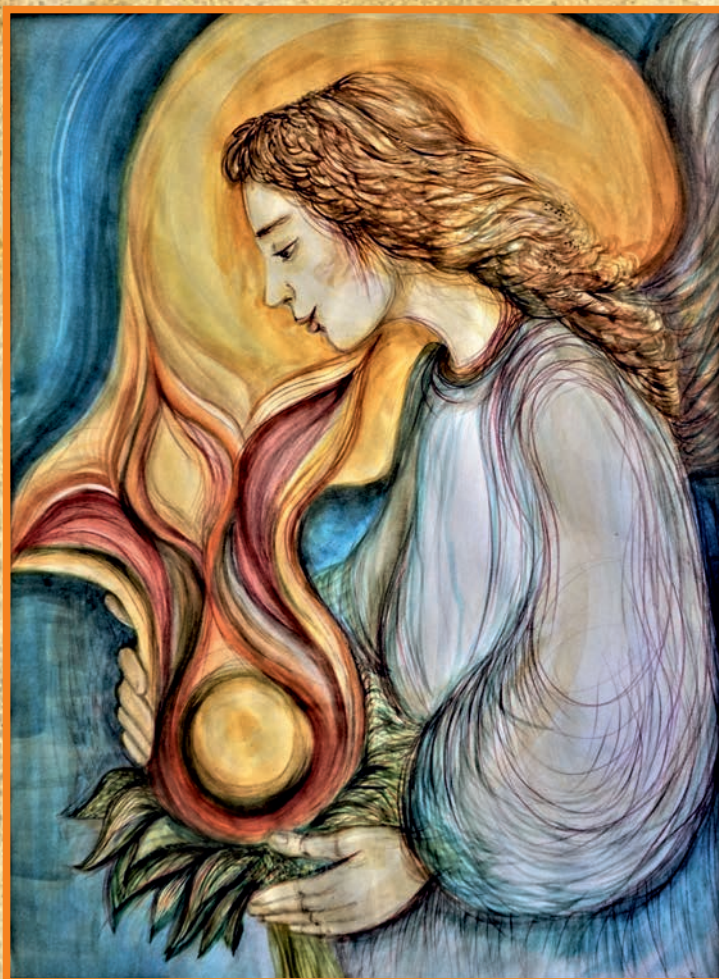
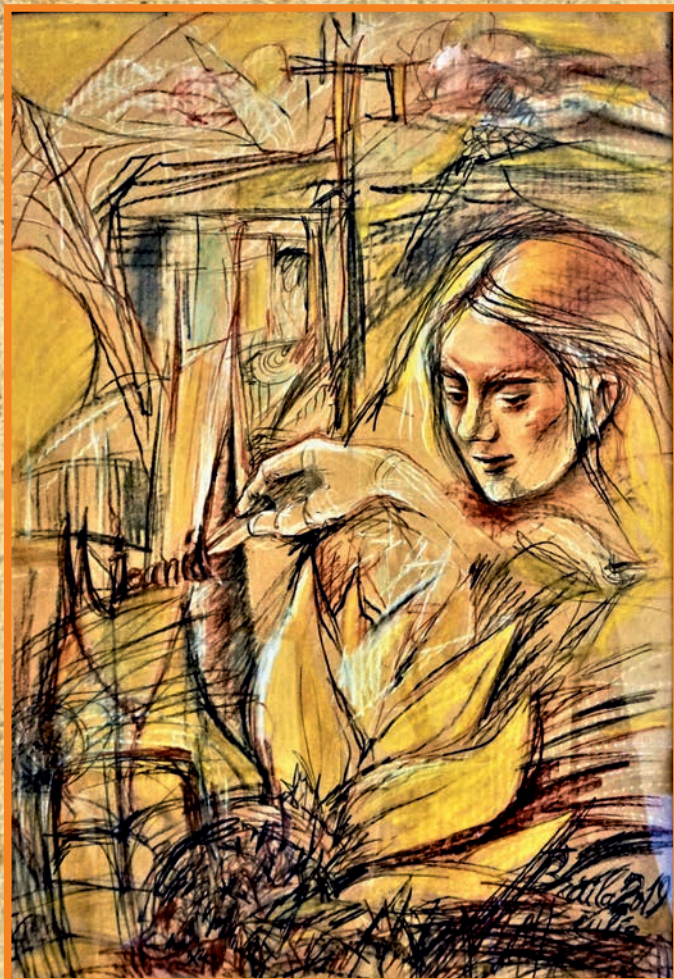

LUCEAFĂRUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Anul III, 2020 - Nr. 6. Serie nouă

Revistă culturală realizată de
Biblioteca Județeană *Panait Istrati* Brăila

PROILAVIA

Cuprins

Editorial.....	1
Interviu.....	3
Poezie și cronică de poezie.....	7
Epigramă.....	17
Proză și cronică literară.....	19
Eseu.....	21
Critică literară.....	23
Teatru și cronică de teatru.....	25
Istorie.....	27
Artă și cronică de artă.....	32
De văzut.....	35
De citit	36
De ascultat.....	39
Debut.....	40

Cultura și Distanțarea Fizică

Distanțare fizică este o sintagmă care s-a înrădăcinat în vocabularul curent, odată cu răspândirea COVID-19. Primim recomandări pe toate canalele informaționale să păstrăm cu fiecare ocazie în public o distanță de minimum 2 metri față de ceilalți. De asemenea, manifestările culturale au fost limitate sau chiar interzise, iar numărul de participanți redus. Numai comparând datele statistice din anul 2019 cu 2020, această limitare a activităților, cel puțin în cazul bibliotecii, a redus la jumătate numărul utilizatorilor serviciilor de informare și documentare, alături de celelalte evenimente organizate. Unele sectoare culturale, precum instituțiile de spectacol, au avut un număr cu mult mai mic de activități, în 2019 se țineau lanț festivalurile, concertele și spectacolele din primăvară până-n toamnă, stagiunile de reprezentații și sezoanele specifice dedicate concertelor au dispărut din programele acestora, astfel anul 2020 a rămas aproape pustiu. Întregul sector cultural și creativ s-a străduit să ofere alternative: evenimentele au loc în cadru restrâns, concertele, piesele de teatru și lansările de carte se petrec online, prin intermediul Facebook sau Zoom, iar festivalurile de film s-au mutat pe YouTube.

Unele guverne și organizații internaționale au intervenit cu sprijin financiar pentru sectorul cultural puternic afectat, iar în cazul unor manifestări deja programate din 2019 s-a recurs la amânarea edițiilor din 2020, în unele cazuri și din 2021. În iulie, vara anului 2020, evenimentele culturale s-au desfășurat într-un cadru incert: de la o mult-așteptată revenire la normal, au apărut soluțiile de criză pe care fiecare instituție a reușit

să le identifice. Deși majoritatea stagiunilor de spectacole au rămas suspendate, unele instituții au găsit și variante de a realiza spectacolele prin adaptarea acestora la reprezentații în aer liber.

Anul 2020 nu a fost un an ușor pentru sectoarele culturale și pentru pasionații de cultură. Dar cum și-au petrecut românii timpul în 2020, în lipsa spectacolelor de teatru, a concertelor și a altor evenimente live? Cel mai recent studiu, *Tendențe ale consumului cultural în pandemie*, realizat de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală (INCFC), spune că **35% dintre români au citit cărți în 2020**, comparativ cu doar 22% în 2019, iar **88% au ascultat muzică pe diferite dispozitive**, comparativ cu 74% în anul 2019.

La finele anului 2020, Union Internationale des Cinémas, spre exemplu, dădea publicității un raport privind exploatarea segmentului distribuției și consumului filmelor în Europa. Printre destul de multe informații statistice și măsuri pe care fiecare stat le-a luat pentru sprijinirea acestui sector cultural, aflăm și datele de redeschidere a cinematografelor. România se află din păcate la coada clasamentului (redeschiderea cinematografelor a avut loc la 11 septembrie 2020), după țara noastră fiind doar Kosovo și Irlanda. Din păcate, România este prima țară care le-a reînchis. Nu cred că putem măsura ce impact a avut asupra distribuției și consumului de film din țară, dar box-office-ul la nivel mondial a fost în 2020 la 80% prin comparație cu 2019.

Poate revelatoare pentru starea acestui segment cultural este revolta față de această neimplicare a autorităților. Alexander Nanau, regizorul docu-

mentarului *Colectiv*, multiplu premiat pe plan internațional, materialul său fiind propus pentru cel mai bun film străin la premiile *Oscar* din 2021, a refuzat să primească o decorație din partea președintelui Iohannis cu ocazia Zilei Culturii Naționale, acesta afirmând: *Cred că este cel mai cinic moment pentru a decora, simbolic și gol de sens, cultura României. După aproape un an de eforturi și propuneri din partea tuturor sectoarelor culturale de a angaja Statul român în implementarea de mecanisme de susținere a culturii sever amenințate de faliment în timpul crizei COVID 19, reacția și intervenția concretă a Statului român la toate nivelurile instituționale a fost zero, a scris acesta pe Facebook.*

Totuși, impactul principal este cel economic. Dacă instituțiile culturale aflate în finanțarea publică au resimțit ceva mai puțin acest blocaj, sectorul cultural independent a ajuns la finele anului 2020 într-o situație mai mult decât precară. Poate din cauza faptului că nimeni nu reprezintă la nivel național aceste sectoare culturale independente s-a ajuns la afișarea unor mesaje virale precum *cultura este muncă*. Mulți dintre cei care își desfășurau activitățile în sectorul cultural independent își caută mijloace temporare de supraviețuire.

Pe de altă parte, dacă o să discutăm cu unii dintre managerii culturali din alte sectoare decât cele ale spectacolului, majoritatea o să afirme că izolarea nu a însemnat deloc un blocaj ci, din contră, o perioadă care a permis să fie realizate activități de reorganizare a serviciilor culturale și de regândire a lucrurilor care se aflau în derulare.

Totuși, diversele fațete ale situațiilor pe care le întâlnim în această perioadă a pandemiei de COVID-19, alături de starea de urgență și cea de alertă ne duc cu gândul la cele două războaie mondiale. În timpul ocupației Brăilei în Primul Război Mondial, bibliotecarul de la acea vreme

a salvat o parte din fondul de documente ducându-le acasă, clădirea bibliotecii fiind rechiziționată. Ceva mai vie poate fi reacția privind cultura a doi oameni de stat. Prima ar fi a lui Hermann Wilhelm Göring, cel de-al doilea om după Adolf Hitler în ierarhia Partidului Național-Socialist și a celui de-al Treilea Reich, care afirma: *Când aud cuvântul cultură, pun mâna pe armă*. A doua ar fi a premierului britanic Winston Leonard Spencer Churchill, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură din 1953. Fiindu-i prezentat în cadrul unei ședințe de guvern bugetul anual, Marea Britanie fiind la acel moment în război, având la capitolul cultură 0 lire sterline, interpellându-i pe funcționarii de la finanțe cu privire la acest aspect, reacția acestora a fost una de apărare: *Suntem în război*. Apoi Churchill a întrebat: *Și atunci pentru ce luptăm?! Cred că tocmai această prezentare antitetică ar trebui să ne arate importanța culturii în perioadele de criză, nu numai în cele generate de războaie, dar și în cele generate de pandemii, cum este aceasta.*

Sunt de părere că perioada pandemiei a strâns puțin rândurile între producătorii și consumatorii de produs cultural. Încă din primele luni de pandemie, online-ul a rămas singurul instrument de legătură, acesta a condus la adaptarea actului cultural la situația actuală. Chiar dacă se află la distanță, totuși legătura dintre oameni este mai puternică ca niciodată. Acest lucru trebuie să contribuie covârșitor la construirea unei noi realități, a unor noi condiții, la care în acest moment lucrăm cu toții. Date fiind condițiile și timpul, nu e chiar puțin lucru.

Dragoș-Adrian NEAGU

Gazetăria – o profesie pe cât de frumoasă, pe atât de responsabilă

Do m n u l e
Vergil Matei,
ce a însemnat pentru
d u m n e a v o a s t r ă
perioada petrecută în
redacție?

În ani, trecuți și în filele carnetului de muncă nu tocmai mulți, aproape două decenii. În ceea ce privește locul ocupat în inima mea, mult mai mult. Pentru că de redacțiile unde am lucrat, care formau o unitate armonioasă, mă leagă amintiri de neuitat. Oare când au trecut? Parcă mă văd, proaspăt absolvent, la seral, al Colegiului Național *Nicolae Bălcescu* (după ce poposisem, grație muncii de șantier, ca electrician centrale stații și rețele electrice, pe la alte 4 licee din țară!), parcă mă văd, cum spuneam, urcând pentru întâia oară scările la etajul al IV-lea din incinta *casei albe*, acolo unde se afla redacția ziarului județean *Înainte*. Cu reținere, era spre seară, am bătut la o ușă întredeschisă, unde, la un birou, un ziarist ceva mai în vârstă, mai apoi am aflat că-i vorba despre ziaristul Constantin Turtoi, secretar de redacție, era cufundat în corectarea unor pagini *albe* sosite de la tipografie. Mai să nu mă bage în seamă. Își aprinse o țigară, în timp ce eu îi înaintai o cerere prin care solicitam înscrierea la un concurs de selecție pentru admiterea la Facultatea de Ziaristică. O luă, o citi, o așeză pe un colț de masă și mă luă la întrebări. Nu, nu mai publicasem nimic până atunci. Nu, nu mai făcusem corectură. Nu, nu mai călcasem vreodată pragul vreunei tipografii. *Atunci*, îmi zise, după ce auzi răspunsurile mele, *așază-te la masa din biroul alăturat, ia pagina asta și dă-i o corectură, să vedem dacă te bunghești*. După vreun sfert de ceas mă înfățișez cu pagina de ziar, puțin (spus!) cam *înroșită*. Parcă-l văd pe CeTe (cum era cunoscut de tagma gazetarilor): își dădu ochelarii jos de pe nas, mă fixă cu atenție zicându-mi: *Dacă scrii după cum faci corectura, ești de-*

al nostru! De a doua zi am devenit colaborator, cu patalama la mână.

Primul articol?

Ce articol?! O știriță în care consemnam succesul unui elev brăilean la un concurs de matematică. Pe atunci lucram în schimburi la termocentrală, lucru care îmi sporea *raza* de documentare. Ușor-ușor, am fost adoptat de colegii din redacție. În anul următor, după preselecție, am intrat la Facultatea de Ziaristică.

Student la ziaristică, la zi! Frumoasă perspectivă!

Sincer, nu știam prea bine ce mă așteaptă. Lăsam acasă o soție, un copil de un an, o rată lunară la apartament. Patru ani, săptămână de săptămână - navetă. Ne cunoșteau *nașii* de pe trenuri așa cum își cunosc ciobanii oile.

Și totuși?

Da, am avut o șansă, o mare șansă în persoana îndrumătoarei de grupă, lector universitar doctor Viorica Bucur, *Doamna desenelor animate*. N-am fost un student de top, dar la practica jurnalistică m-am descurcat, zic eu, bine. Asta aprecia și doamna Bucur, care văzuse în mine că am înclinație spre reportaj. Dovadă că la evaluarea ziarelor-școală, cel al grupei noastre ieșea mai mereu în frunte. Am constituit atunci o mini-redacție redutabilă, cu un redactor-șef în persoana doamnei Bucur, la fel de redutabil.

Se zice că pe vremea aceea, acolo la Academia de partid Ștefan Gheorghiu se fabricau ziariști... Sunteți un produs sută la sută al acelei școli?

Bună întrebare! După diplomă, da! Pe diploma mea de licență în gazetărie scrie: *Facultatea de Ziaristică* din cadrul Academiei *Ștefan Gheorghiu*. Țin să fac această precizare fiindcă nu puțini sunt cei care mă acuză - și acum, - că am rămas împotmolit în niște practici vetuste. Le răspund doar așa: E o glumă genetică faptul că

eu m-am născut ceva mai devreme decât ei. Și, până la urmă, iertați-mi ieșirea, îmi puteți spune care e diferența dintre mine, un licențiat la *Ștefan Gheorghiu*, care a avut profesori precum Dan Grigorescu, Marian Popa, Alexandru Oprea, ori invitați de prestigiu, cum au fost Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Șerban Cioculescu, și un licențiat la Institutul Politehnic *Gheorghe Gheorghiu – Dej*? Și-aș mai adăuga ceva, ca o părere strict personală. Sunt zeci de meserii, de profesii pentru care, ca să ajungi să le stăpânești trebuie să-ți îndrume cineva pașii, să faci școală, să te formezi. Ca gazetar, nu-ți trebuie (neapărat) școală! Problema e simplă: ești sau nu ești gazetar! Ce mai tura-vura! Facultatea pentru mulți dintre colegii mei a fost o specializare necesară, eram deja ziariști, nu calfe!

Bine, bine dar cu cenzura, cum funcționa cenzura?

Hai să schimbăm un pic paradigma și să vorbim despre cenzura de azi, vrei? Uite cum văd eu lucrurile: cenzura de azi nu s-a schimbat prea mult față de cea de ieri. Azi, dacă ai sponsorizare de la un patron baban, nu te legi de dosarul lui de la poliție. Păi, azi guvernul te plătește ca să nu scrii ce-ți trece prin cap. Ieri, adică pe vremea mea, n-aveam voie să scriem despre coada de la *alimentara*, de tăiatul luminii, de frigul din case, de treceri frauduloase de frontieră, de unele accidente de muncă ori avarii în instalații. Nu ni se spunea în față ce n-aveam voie să consemnăm, întrucât se presupunea că presa este un teritoriu unde se selectau oamenii cu grijă și, de obicei, cei selectați, printre care și eu, eram atenți la misia pe care o aveam.

Am deviat puțin. După absolvirea facultății?

Am fost repartizat la ziarul *Înainte* Brăila. Pe post de redactor stagiar, cu un salariu mai mic cu o mie de lei pe lună decât cel pe care-l câștigam ca electrician în termocentrală, înainte de plecarea la studii, în urmă cu patru ani.

Aici am avut bucuria de a fi coleg cu ziariști renumiți ca: Vasile Rusescu, Corneliu Ifrim, Constantin Turtoi, Rodica Oană, Cornel Dobre, Constantin Ionescu, Emi Dobrescu, Stan Munteanu, Chivu Avram, Emil Petică, Candiano Priceputu, profesioniști care s-au dedicat cu totul gazetăriei.

M-am familiarizat și cu *misterele* tipografiei. Am învățat ce-i acela un ștraif, un șpalt, un quadrat. Priveam cum Petruș Sarcoșel încălzea plumbul în calandru, urmăream fascinat *iuțea de mână* a lui Petruș Maraloiu de la paginație, trăgeam cu coada ochiului la linotipisti Vladimir Chirescu și Costel Dumitrașcu, minunându-mă de rândurile din plumb ieșit din mașinărie, mă obișnuisem cu zgomotul sacadat al rotativei la care lucrau cei doi Eugeni, dar și cu mirosul - inconfundabil - al cernelii tipografice.

Ca reporter, care era statutul dumneavoastră în redacție?

Formal, lucram la *economic*, coleg fiindu-mi Cornel Dobre. Mă ocupam mai mult de ceea ce însemna *viață de tineret*. Dar cum în redacție era o atmosferă de familie, puteam să mă intersectez și cu alți colegi din altă sferă de probleme, fără să ne călcăm pe bătăături. Când era cazul, împreună cu Stan Munteanu ori Emi Dobrescu, specializați pe *social*, participam la diverse acțiuni pe care le finalizam în redacție. La *agrار*, felia lui Emil Petică o completam cu aspecte pe care le întâlneam în deplasările în județ. La fel și la *cultură*, acolo unde Sile Rusescu ori Rodica Oană îmi dădeau indicații necesare despre modul în care trebuia să realizez un eventual material din *grădina* lor. Prin definiție, reporter înseamnă să aduci în redacție știri sau informații pe care să le pui pe biroul unui redactor, urmând ca acesta să le prelucreze. Documentarea o duceam până la capăt, semnam articolul, îl înmănam șefului de secție și tot așa, pe filieră, la secretariatul de redacție și redactorul-șef.

Totuși, pe lângă relatări sau articole de serviciu v-ați apucat și de reportaj.

Pentru mine reportajul a fost și rămâne așa cum dăinuie o specialitate proprie pentru un bucătar și cu care se mândrește. Corneliu Ifrim, fostul redactor-șef, a fost cel care mi-a făcut vânt în lumea reportajului. Mi-a dat de înțeles că pe lângă subiectul ce urma să-l tratez, aveam să vin de pe teren și cu o altă viziune. Am beneficiat, dacă pot spune așa și de un tratament aparte, în sensul că, unde se ivera o deplasare, eram primul abordat. Am străbătut județul în lung și-n lat, am fost alături de brăilenii noștri pe șantierul național Dunăre-Marea Neagră, Canalul

Dunăre-București, Centrala Atomoelectrică de la Cernavodă, de unde mă întorceam cu sacul plin de impresii. Din Valea Jiului, din adâncurile minelor de la Uricani, unde brăilenii noștri munceau pe brânci, am scos un reportaj publicat în revista *Analele Brăilei* pentru care am fost răsplătit cu o vizită de documentare la Plevna, în Bulgaria, oraș înfrățit cu Brăila. De altfel, debutul meu în proză cu volumul *Acasă la Fănuș* cuprinde o colecție de asemenea zeci de reportaje și însemnări pe care le-am selectat din arhiva proprie.

Care erau temele cele mai îndrăgite? Dar cele mai neplăcute?

De departe, cele care nu implicau politicul. Am răspuns și pentru cele mai neplăcute. N-aveam încotro, erau campanii de presă pe teme de politică a partidului, pe care le făceam la comandă. Personal, aveam arondate câteva unități economice, în numele cărora exprimam adevăratele. Una din acestea era C.A.P.-ul de la Galbenu. Niciodată nu l-am cunoscut pe Președintele acestei foste unități. În una dintre campaniile agricole, obligatoriu era să se transmită telegrame din absolut toate unitățile economice sau culturale ale județului. Nici măcar unitatea agrozootehnică a Inspectoratului Județean de Interne, *gheazeul*, nu făcea excepție. În acest sens, am luat legătura cu secretarul de partid de la nivelul conducerii de acolo, care, la prima vedere, m-a ușuit. Dar - mă așteptam! - peste un timp a intrat în biroul meu, cerându-mi ajutorul, somat fiind și el de cei de la *propagandă* să întocmească o telegramă. Suna ca naiba: *Noi*, (era vorba de deținuții care lucrau la gheazeu), *animați de...* iar la urmă, ironic, l-am întrebat: *Cine semnează, secretarul de partid pe celulă, pe cameră?* Da, au existat și asemenea lucruri.

Au fost gafe, erori?

Nu greșește decât cel care nu muncește. Eram cap limpede la un număr de ziar prin care se ridica în slavă acțiunea de finalizare a plății datoriei externe a țării. Firesc, nu lipseau telegramele. Era o modă: numărul de participanți la adunarea de pe platoul din fața *casei albe* a Brăilei trebuia să bată cu cel al orașelor din țară, cu aceeași anvergură urbanistică. Și cum de la Craiova veneau cifre mai mari, și noi le-am umflat. În trei locuri din text am făcut corectura de rigoare,

în al patrulea...! A ieșit scandal pe măsură. Cum adică, la începutul adunării erau o sută de mii de oameni, iar la sfârșit doar 85 de mii? Dincolo de teama de a fi dat afară din presă, am mai împânzit prin redacție și un argument: *Păi, când a început să se citească telegrama, erau o sută. Până la sfârșitul telegramei 15.000 s-au cărat.* N-am suferit vreo repercusiune.

Vi s-a întâmplat să vi se respingă vreun articol pe motiv că nu merge?

Da. În timpul campionatului mondial de fotbal din Argentina din 1988, am primit ca sarcină să mă deplasez pentru documentare la Grădiștea, pe Argeș, la Canalul Dunăre-București, unde brăilenii de la I.E.L.I.F. aveau de executat kilometrul lor de amenajări hidrotehnice. Cum îl cunoșteam pe șeful șantierului de acolo, să nu scap un meci, de-acasă l-am abordat la telefon, i-am cerut trei cifre și zece nume de dragliniști, topometri și buldozeriști și m-am apucat de lucru, *la rece*. Vulpoi bătrân, Corneliu Ifrim m-a mirosit. Noaptea, am luat primul tren spre București...

Cum a fost percepută Revoluția în redacție?

Ca peste tot. Sunt multe de spus. Aș dori doar un lucru să precizez: într-o cărțuie prost documentată, prost scrisă, profesorul Ionel Șt. Alexandru face o referire la ziua de 22 decembrie, când un ofițer superior a ieșit la microfon, citind un mesaj către populație. Eu l-am scris, în birou la fostul secretar Coadă, nu altcineva.

Ați participat la elaborarea primului număr de ziar, chiar în noaptea de 22 decembrie 1989...

Da, eram cu toții cuprinși de entuziasm. Un simțământ care a dispărut repede. Credeam că o să se schimbe lumea. Pe naiba!

După '89 ați lucrat la nou înființatul ziar *Libertatea*.

Un ziar la care am avut multe satisfacții. M-am bucurat nespuse de infuzia de gazetari tineri, care și-au înțeles menirea în noua conjunctură. O pleiadă de gazetari, toți unul și unul: Ionuț Popescu, viitorul ministru al Finanțelor României, Mihaela Marcu, cadru universitar, doctor, actual director al Finanțelor Publice, Mihaela Dan, după mine cel mai bun gazetar al Brăilei din

ultimii 30 de ani, Monica Paraschiv, directorul ziarului *Obiectiv-Voce* Brăilei, Atena Bondoc, un reputat gazetar de televiziune, Cornel Coman, *reporterul-pistol*, Marian Covache, *ziaristul cu reacție*, Marius Dincă, un apreciat tehnoredactor, Pietricica și Geta de la corectură pe frunțile cărora se citea *Pe aici nu trec greșelile*, Sorin Ionescu, Liliana Mitulescu, Mirela Boroceanu... Costel Pătrășcan! - pentru care ziarul nostru a fost o rampă de lansare în prodigioasa-i carieră. O notă aparte pentru Filip Pârlog, un ziarist *complet*, de care mă leagă o prietenie frățască.

Cu toate acestea, în 1997 ați plecat de la ziar, revenind la primul dumneavoastră loc de muncă, în Termocentrala de la Chiscani. Mai păstrați ceva din tumultul meseriei de electrician?

Am prins perioada anilor 1970, când în țară răsăreau turnurile termocentralelor de la Deva, Borzești, Craiova, București-Sud, Turceni, Rovinari. Ehei, ce vremuri! La Porțile de Fier am lucrat la stația electrică, apoi pe rețeaua de înaltă de 400.000 volți ce leagă Bucureștiul de Dobrogea. În capitală aveam reședința, seara mergeam la seral la *Șincai*! Mă mutam cu șantierul, mă mutam și cu liceul, ca țiganul cu cortul. Pe diploma de bacalaureat sunt înscrise, în cinci ani, cinci licee. L-am terminat la *Bălcescu*, după ce mă angajasem la Termocentrala de la Chiscani. Am îndrăgit meseria de electrician până-ntr-acolo încât chiar și acum, ziarist cu diplomă, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, eu mă recomand simplu și demn: electrician. De ce să nu recunosc, revenirea la *Termo* a fost un șoc pentru mine. Dar n-am stat pe gânduri, între un ziar și-o pâine, am ales pâinea. La ziar nu mai era de trăit. Acolo, la fostul meu loc de muncă, unde lucrasem și mă specializasem la pupitrele de comandă din toate cele patru grupuri energetice, am luat-o de la zero, ca necalificat la sectorul combustibil - păcură. Apoi, ca electrician-mal, la *Oil Terminal*, secție navală a termocentralei. La scurt timp, am fost ales lider de sindicat, am urmat chiar și o școală pe care am absolvit-o cu titlul de *delegat sindical*. Din această postură am ieșit în 2012 la pensie, cu vechime în spate de 45 de ani de muncă.

După ieșirea la pensie, ați debutat și ca scriitor. Am fost și eu prezent la unele dintre cele cinci lansări de carte de la bibliotecă, semnate de dumneavoastră până acum. Bănuiesc că nu vă veți opri aici. La ce lucrați în prezent?

La încă o carte pe care sper să o trimit la tipografie în toamna viitoare. Acum lucrez la pregătirea pentru apariție a revistei *Casa Speranței*, care a trecut de numărul 30, editată de Asociația C.A.R.P. *Ana Aslan* Brăila și la care sunt redactor-colaborator.

În încheiere, spuneți-ne, domnule Matei, mai poate fi socotită presa cea de-a patra putere în stat?

Presa de azi, după părerea mea și nu numai, trece printr-un moment accentuat de decredibilizare. Ce putere să mai aibă presa, dacă e plătită de guvern să-și țină gura? Mai poate fi presa – o profesie pe cât de frumoasă, pe atât de responsabilă (prin definiție!) – în stare să corecteze derapajele de la democrație? Depinde de onestitatea și de fibra morală a fiecărui jurnalist pentru ca profesiunea noastră să nu mai fie umbrită de atitudini nedemne, incompatibile cu nobila și atât de necesara ei misiune.

Câteva date personale despre Vergil MATEI:

S-a născut la 4 decembrie 1953, în localitatea Mărtinești din județul Vrancea. Studii superioare: licență în ziaristică, profesia: ziarist. Este autorul a cinci cărți: *Acasă la Fănuș*, *Dincolo de patul armei*, în două ediții, *Acasă la Mărtinești* și *Întâmplări de peste zi*. În prezent este pensionar, redactor-colaborator la revista *Casa Speranței*. Locuri de muncă ocupate ca jurnalist: redacțiile ziarelor *Înainte* și *Libertatea* Brăila, în perioada 1977 - 1997.

A consemnat Eduard Claudiu Brăileanu

Aproape toamnă...

miroase a toamnă cu parfum de gutuie
și a frunze de nuc îmbăiate în iod
a rășină de brad ce mustește în coajă
a pași nevăzuți ce se pierd printre vii

miroase-a poteci lustruite de vânturi
și-a castane strivite sub copite de cai
a căpițe de paie și-a hambare ticsite
a pălincă de pere în ulcioare de lut

miroase-a amurg desfășat de lumină
a nisip amorțit pe-al pustiului țărni
a bătaie de aripi dezbrăcate de vină
a butoaie de poamă îmbătate de plozi

miroase-ndrăzneț a pănuși ruginite
și-a măceșe-acrișoare îmbrumate banal
a coconi plumburii ce-mpresoară azurul
a-ntristate tablouri înrămate-n zăpezi

În lumina toamnei

În lumina toamnei izvorăsc neliniști
Din tristeți pornite dintr-un ochi neplâns,
Văduvite umbre de adânci opreliști
Scormonesc păcatul prafului nestrâns.

Caravane tulburi trec în mare grabă
Parfumând văzduhul într-un damf vinos,
Vântură-n butoaie strugurii în boabă
Închinând licorii un profund prinos.

Doldora, gutuia rotunjește-n geamuri
Pân' ce isprăvește ultim fulg de nea,
Ascultând tăcută muguri spărți în ramuri
Într-un timp albastru ca de peruzea.

Curcubeu de frunze seamănă pământul
Alintându-i șoapta în mirabil strai,
Degradeu de galben tăinuie veșmântul
Toamnei cât e pusă serios pe trai.

Lungi poteci golașe tremură în tihnă
Numărându-și pașii greilor bocanci,
Dăruind naturii clipa de odihnă
După-al verii zgomot, furnicar de bănci.

În tristeți nocturne veselește vântul
Neclintindu-i teama niciun nor stingher,
Printre nostalgii, des ne zboară gândul
Câte toamne vin - tot atâtea pier...

Din amurg în amurg...

Pe planeta fardată cu-a fantasmei cenușă
Sar călăi să ne-adape cu venin de căpușă,
N-au habar c-orice moarte-i plătită-nzecit
Și-orice viață furată e-un păcat plăsmuit.

Din amurg în amurg tropăim pe asfalt
Ciugulind libertatea dintr-un ciob de bazalt,
Doar fărâme de piatră mai surâd ipocrit
Ca o Fata Morgana ce-amăgește vădit.

Nu e timp de astâmpăr, nu-i minut de pierdut,
Pe Ulise-l aducem antidot de temut,
Suntem prinși între ziduri de-un sfârșit tănuțit,
Arvunit viitor pe-un prezent zdrențuit.

În palate-aurite mori de vânt răsucesc,
Ape tulburi agită într-un chip nefiresc,
Ne vedem incurabili de-un război insolit
Cât în templul justeții bate-un aer clocit.

Conturasem iluzii într-un veac deșirat
Neștiind de șacalii ce l-au vrut molestat,
Vise-n valuri scufundă, ruginesc desuet,
Prinse-n carcera vremii, în obtuzul corset.

Curg din ceruri mătăanii, se aud înfundat

Din altare de suflet pe-un drumeag eșuat,

Este-o altfel de ploaie șmiruită în stropi

Cu-ndelemnul minciunii semănat de miopi.

Pace-n mănăstirea verde!

S-au călugărit copacii, luciul frunzei-i dau de gol,
În splendoarea primăverii strălucesc în coaja lor,
N-au simțit atâta viață de când omul a-nceput
Să strivească roua-n talpă și s-o ardă c-un strănut.

Cornul cerbului desfată, gustă fructul libertății
Căutând printre tufișuri puștile și cuiul morții,
Să le dea spre reciclare timpului ce îl alintă,
Spre uitare să îi fie de-o mai fi vreodată țintă.

Zburătoare aripioare pigmentate-n curcubeie
Tihna codrului-au surprins și-au găsit uitata cheie
Ruginită printre pietre sau sub pătura de iarbă,
E o altfel de-nviere, i-a crescut pădurii barbă.

Teama lamei și-au învins-o, brazii falnici nu mai plâng,
Slobozenia naturii între porți de rai o strâng,
Râul ce lovește-n stâncă pune vântul să-l dezmiere,
Ciripesc soprane-n ramuri: Pace-n mănăstirea verde!

Ciorchini de ceață

Ne-am îmbătat de-atâta toamnă și-atâta galben tencuit
Pe tâmpla frunzei ruginite de-un timp anume rânduie
Și-am adunat ciorchini de ceață, între castane i-am zdrobit,
Cu talpa goală din țărână le-am stors și miezul înflorit.

Și-n dulci arome tămâioase vindecător i-am parfumat,
Cu gândul de-a le da tărie în val de must i-am aruncat,
Iar de vom degusta licoarea și-om ameți necugetat
Om ști că-i doar o falsă toamnă, un leac divin nepatentat.

Ne-am afumat de-atâta toamnă cu-atâta palid în miros
Încât hangitei-i cerem halba s-o umple ochi cu vin cețos,
Iar când lumina se înmoaie și luna scapără pe cer
E vremea de-a opri din foșnet firavul ei tăcut mister.

Ne-am apucat să Țesem straiul bătrânei doamne brumării,
Dar am simțit cum vântu-n urmă recheamă iernile pustii
Și-am renunțat a-i face trenă, i-am făurit doar mic regat
Să aibă tihnă de-a seduce și-a nu uita cum ne-a-mbătat.

Călcâi de piatră

Din os de neputință și ochi de leac astmatic
Îmi Țes călcâi de piatră brodat cu fir de cer,
Croiesc ciorapi din sălcii, din stufăriș sălbatic,
Să-i pot purta prin lume, pe drum de zi, lejer.

Iar spini de-mi ies în cale topesc banal de ciudă
Sfârșind sub talpa crudă, nepământesc de grea,
Din neumblare vărs ulciorul plin de trudă
Spre-a-mi fi desert vreodată la masa cea mai rea.

Îmi pierd în sâmburi miezul și-l caut printre oase
Amețitor de tainic, îmi râde din călcâi,
Sub preșul șters al zilei sunt vremurile roase
Și date cu aghiazmă ca eu să le tămâi.

Nu-i timp de-ntors călcâiul din șaua neuitării
Și nici de ligamente de înnodat absurd,
Aștept să pot răpi un veac al nerăbdării
Să ies din piatra-n care anevoios mai zburd.

M-am ascuns...

M-am ascuns de tine, toamnă, în hambarul cu lavandă
Socotind că-mi vine vremea să-mi ceri anii ca ofrandă
Și-am găsit în movul spic numai frunze-ngălbenite
Și tristeți ce fin apasă răvășindu-mi nopți tihnite.

M-am trezit din dulci parfumuri într-o baie de lumină
Implorând umila taină să-ți înmoi a ta rugină,
Neștiind că torci destoinic pe sub straiul tău viclean
Înecându-mi în emoții nerostitul meu alean.

M-am căznit să-mi scutur tâmpla fără gând de-a-ntineri,
Doar să-ți văd vestitul șarm ce-l trimiți a-mi cuceri
Zilnic, noi și noi ținuturi neatinse până-acum,
Încercându-mi neputința, răscolindu-mi albul drum.

M-am decis să-ți fac pe placul mult râvnitei tale vreri
Fără-a-ți cere vreo favoare sau iertarea să mi-o ceri,
Nu-ți condamn tenacitatea, ba din contră ți-o admir
Și-ți dau liber la-ntomnare cât în galben eu respir.

(în volumul *Tangoul dragostei*, 2020)

Tatuaj pe geana clipei

Mi-a rămas nescrisă umbra când de mine urma-și prinse
Șarmul pielii unei vidre ce bea sânge din copită,
Cu nesațul unui vultur ce-arde scrumu-n nări încinse
De-abandonul unei muze ce se vrea a fi ispită.

Curge-arcușul de vioară pe rochița unei lacrimi
Gâfâind când dealu-l urcă printre grinzile de fier,
Cât supliciu-mi dă târcoale cern grădinile de patimi,
Iau sacâzului mirosul și-l prind floare la rever.

Curtenesc oglinzi stelare delta ochilor sălbatici,
Pe furiș grăbesc lumina, să-mi descalțe răsăritul,
Cu furcoiul de otavă smulg din cer ciulini apatici,
În hambarul judecății își găsesc curând sfârșitul.

Am pășit descumpănită, din senin trosneau cărbunii,
Pieptănându-mi tivul pleoapei în intimitatea prispei
Am furat secretul ploii de-am știut să-i plâng furtunii,
Încrustez cu biciul umbrei... tatuaj pe geana clipei.

Erezie

Forfotă delirul ploilor de gânduri
Tescuite-n pulpa clipelor perfide
Fracturând în așchii cavernoase riduri
Smochinite-n cheiul plânsei crisalide.

Seceră în maluri pleoapele genunii
Rătăcind avalul umbletului trist
Ancorat în șaua murgilor furtunii,
Galopând adapă timpul egoist.

Sfârtecă asfaltul aburit stocastic
Răslețind amurgul timpuriu umbrit
De strănutul ceții alburit sarcastic,
Amăgit smaraldul plânge ruginit.

Glănțuie-n nisipuri stoluri hialine
Hăituind desertul norilor perdanți
Osteniți de geana brumei opaline
Lepădă prundișul ochilor casanți.

Scapără lumina-n irișii cascadei
Zdrențuind ecou-n franjuri ofiliți
Aruncând cenușa-n brișca cavalcadei,
Potcovind călcâiul zorilor nuntiți.

Spleenul disipează-n tainice tenebre
Coșcovind obrazul de stihii zălude,
Spoliind seninul din cocon de umbre,
Albăstrind visarea în cerneluri prude.

Fluieră-n amurg pojarul

Fluieră-n amurg pojarul răvășind albastru-n pântec
Ispitit de-obrajii rumeni ai ceaunului încins,
Sufărând zilei felinarul, îl adoarme-ntr-un descântec,
Până-n clipa despărțirii nopții de fitilul stins.

Diademe de-ntuneric, în căderea lor firească,
Curtenesc candido stele împlânzind domol tăciunii,
Triste-alei însingurate consimțesc să-nsuflețească
Luciul apei sărutându-l colilia buză-a lunii.

Neclintite bănci golașe leagănă armii de doruri
Bătucite de săruturi și-ndelungi îmbrățișări
Arse-n candela iubirii, născătoare de amoruri,
Scuturând din foi tabacul nelipsitelor țigări.

Soarta tihnei crapă-n coajă dând frâu liber revederii
Ochilor, văpăi nestinse, dezmoțind obscure gene
Ațipite-n pragul serii, pe șindrilele tăcerii,
Trezind zorii dintre perne cu-ale șoaptelor viclene.

Sparg naiv serenitatea glasul foșnetelor capii
Creionând arpegiul beznei în cromatica difuză,
Murgul visele-și descalță precum gleznele ciorapii
Potcovindu-și libertatea spre-a fi zilei călăuză.

Rezidenți ai planetei albastre

Farisei stăpâniți de-ntuneric pe tarabe-ngălate ne vând
Pe un cent o felie de viață, dezertând nevăzuți rând pe rând,
Ca o urmă de neagră cenușă ce îmbie culpabil la cină,
Cerșetori vlăguți de putere, să înfrupte coliva-n surdină.

Girofare turbate răsună, decibeli turmentați detonează
Scrijelind în timpane vacarmul ce-nfioară și teamă pulsează,
Rânduiești insolente grăbesc decimarea scăpând de povară
Omenirea pierdută în gânduri, pregătindu-i și ultima gară.

Libertatea vandabilă-n rate cu-o dobândă plătită-n rai
Pentru-acei ce loviți din greșeală nu-și pot bea degetarul de ceai,
Eschimoși fără chip, fără zâmbet, transpirați până-n vârf de bocanc,
Deveniți vrăjitori peste noapte izvodesc din seringi, tălpi de tanc.

Derutați, sfâșiați de neliniști, ne-amăgim resemnarea-n perfuzii
Cheltuind o drezină de lacrimi pentru-o insulă stearpă-n iluzii,
Rezidenți ai planetei albastre ne trezim îmbăiați în rugină
Devenind lumânări în decor printre orbii desculți de lumină.

Rup caii căpăstrul de geamătul ploii

Rup caii căpăstrul de geamătul ploii
Strivind sub copite balauri năuci
Ce-aleargă bezmetic prin lanul de cruci,
Să ceară-ndurare cohortei nevoii.

E noapte-n cămara de gânduri confuze,
Se-nghesuie plânsu-n papucii morbizi,
Cât ninge nevrotic din norii perfizi
Cad rugile-n sacii de ceasuri ursuze.

Strănută sub streșini pândarul venin
Și-atacă despotice zile și nopți,
Întinde năvodu-n plămânii necopți

Fiindu-i izbânda de brav spadasin.
Seninul pălește sub umbre lugubre,
Iar caii nechează la porți de spital,
Se-nvârt girofare în zgomet banal,
E toamnă-n saloane, iar visele-s sumbre.

Rup caii căpăstrul de geamătul ploii
Strivind sub copite adânci rădăcini,
Egali cu săracii sunt, astăzi, ciocoi
Crezând că-s imuni și de moarte străini.

(în volumul în pregătire *Fluierul condeiului*)

Sibiana Mirela ANTOCHE

O învățare a poveștilor

Pe ce picior să învăț
Titirezul clipei de seară
Să zburde mai blând
Pe străzile orașului
(poate Brăila... de ce nu?)
bătând în arămiu
peste covorul în frunze
gata să astupe trecutul
Balansul vine din istorii
cu negustori greci, italieni
și evrei, cu turci și strigăte
în toate limbile comerțului
care au lăsat un oraș
neclintit
și frumos în toate ale sale
Doar oamenii mai uită
privind în oglinzi
fără să vadă cu adevărat
trecutul care învăț
deschizând ferestre
fiecare piatră și străzile
În același ritm se mișcă
copilul în joaca sinceră
rotind titirezul adorat

și cerând însetat
pace la fântâna istoriei
Pe ce stradă mai e zid
de cetate, întreabă el
și răspunsul e vânt
și înstelata noapte
Măine nu plouă, ce bine
Să vânăm fumigei
să ascultăm păsări
în parcul ca o grădină
Tot istorie, tot poveste,
o spune și titirezul jucat
ca un zar în mâna copilului...

Locul de baștină

Floarea ce-o admiră
cu rădăcini în pământul
minune de acasă
e sora ta de inimă
și-ți înțelege iubirea.
O prezezi în cartea
cu poemele ochilor visați
cu mirosul palid
mai dulce câteodată
ca gândul ori ca spaima
că el te-a uitat, că e cu alta
Doar soarele cântă altă zi
și mereu dorul surzând amar
Ce-ar fi curajul fără acest acasă
care-ți dă putere, speranță
Iubirea de acolo vine
orice ar spune alții care nu știu
Adevărul are gust de caise
din curtea bunicii...

Dansând Pink-Floyd

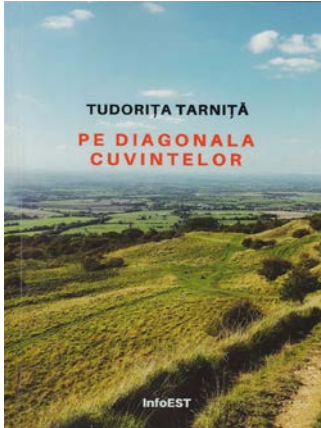
Rânduri se aliniază
lacrimile la poarta
disperării
dintr-o albă noapte
prea grea de gânduri
amețită de șapte neghioabe
Râuri neștersele lacrimi
către vârful de munte
curg înapoi
nestingherite
și ar trebui să înțelegi
nefirescul
să asculți basmele
cu ființele ireale
crescând în aceste ape
imposibil de ocolit
cu valuri ce se sparg
în muzica spaimelor
laolaltă
cu toate așteptările
croite din dor
și nesomn clocotind
în ritmul paginilor
de filosofie
pe care le citești
convins că ajută
mai ales greutatea frazelor
De aceea în apa râurilor
acestea te speli
dar în carte te transformi
și te reculegi
în raft de bibliotecă
Poate că disperării
îi face bine ascultarea
în ritm poetic
și pe muzica Pink Floyd
Rugăciunea inimii
nu e poartă în basm

dar e treaptă pe scară
numai că tu
urli către râurile
despre care nu știi
unde se duc
dar care te spală
la picioare
nu ca un salvator
ci ca un fals prieten
asemeni cuvintelor
mincinoase
din colțul cu spaime
Mai bine lasă-te purtat
în albia râurilor
și continuă să verși
lumina
dimpreună cu ruga
Fi-va un final demn
chiar dacă nu-i încă tipărit
în cartea inimii
Tu rămâi încă
în biblioteca vieții
chiar dacă trebuie
pentru asta să urci
râurile de lacrimi
pe munții suspinelor
mai mult ca sigur
Singur...

Armanda FILIPINE

(din volumul *Biblioteci de zăpadă*,
în curs de apariție)

Pe diagonala cuvintelor - Tudorița Tarniță

Volumul de versuri *Pe diagonala cuvintelor*, Editura InfoEst, Siliștea - Brăila, 2018, 58 de pagini, semnat de poeta Tudorița Tarniță, este a șasea carte a sa, în exclusivitate de lirică, cu o poezie grevată pe plasticități lexicale,

cu un plus de grație potențată de un sentimentalism melodos, filtrat de o semantică mereu alta, extrasă din rezerva de vocabular a *cuvintelor* și în afara oricăror clișee.

De altfel, doamna Tudorița Tarniță are un longeviv și constant parcurs poetic, de la debutul în *Antologia poezilor brăileni: Zbor alb*, din 1970, până la consacrarea evidentă de azi, pe coordonatele unei certitudini, care nu poate fi atacată în nicio instanță a dreptului de a fi scriitor, deoarece convinge editorial, cu o impetuoasă afirmare a sensibilității și talentului său, cu apariția în mai puțin de doi ani, a șase cărți de versuri: *Câmpia din noi*, *Micropoeme*, *Cobai într-o scoică*, *Muguri în bonsai*, toate la Editura InfoEst, în 2017, *Semnul mandalei*, tot la aceeași editură, în februarie 2018.

Volumul *Pe diagonala cuvintelor* cuprinde 45 de poeme, fiecare pe câte o pagină, mai mici sau mai mari, fără o structură tematică anume, dar pe un registru stilistic unitar în planul reconsiderării limbajului și a tehnicii prozodice; convingătoare prin vers alb, eliberat de constrângeri arhitectural-poetice, o lirică modernă, pe un nucleu emoțional-imaginativ și o melancolie învăluitoare, sinceră și spontană, ca un surplus de vitalitate.

Unitatea stilistică s-a păstrat, cu doar accidentale variațiuni în drumul poetei spre gena de creator inconfundabil, ca o notă definitorie a personalității sale, care să-i dea șansa de a accede

în *Agora* consacrării. Deși impresia abruptă, ușor alergică, cu poezia doamnei Tudorița Tarniță este una de rezervă duplicitară, fără vreo motivație rezonabilă, mai mult pe portativul unei împotriviri fără orizont sau legitimitate. Am senzația stranie că scriitoarea n-a avut curajul să se expună, cu bune și cu rele, în planul creației poetice și, de aici, spațiul foarte mare dintre momentul debutului și avalanșa editorială din ultima perioadă. Numi explic fenomenul, dar sigur așteptarea decentă și răbdătoare i-a adăugat *diezi* valoroși parcursului său scriitoricesc.

Chiar poemul care deschide *discursul liric* al Tudoriței Tarniță este declarația de dragoste pentru poezia sa, un fel de *curriculum vitae* de creator: *Sprijinită de-un vers, / Sparg metafora / Năclăită de iluzii / Și gârbovită de toamne / Și număr bătăile inimii / Ca un lunatec*; convinsă fiind că singura *chemare*, născută din emoție și idealuri, pe un algoritm de creație, evocatoare și nostalgică, rămâne poezia: *Dar, cum să mă vindec / Atât de târziu / Dacă pojarul verbelor / M-a îmbolnăvit din copilărie?* (*Pe logaritmul ierbii*, pagina 9). Are crezul său artistic, deși se zbate între idealuri vocaționale și rezervele decente ale neîncrederii în viziuni luminoase de creator: *Ca un Sisif, / Caut echilibrul / Cuvintelor / Și iau pulsul / Ideilor abstracte*, pentru că, alunecând pe o existență smulsă timpului, dominantă rămâne tensiunea lăuntrică: *Mă zbat între / Cotidian / Și iluzoriu / Cu pielea tăbăcită / De-atâtea prefaceri în scrum* (*Ca un Sisif*, pagina 10). Există adică o dilematică rezervă în demersul său liric, deși transfigurarea ideatică este remarcabilă și tulburătoare, dar poeta și-a găsit echilibrul salvator: *Evadez în cuvinte / Ca într-o amintire din copilărie, / Gătuită de imaginea / Unor vremuri apuse* (*Evadez în cuvinte*, pagina 11).

Conștiința sa de creator de frumos și de idealuri se află direcționată spre magia cuvintelor deturnate în enigmele metaforei: *Cuvintele au luat-o razna, / Au evadat din metafora / Câmpi-*

ei (*Sub dictatura tăcerii*, pagina 12) și sub constrângerea semantică a *Cuvântului* de dicționar, cu semnificații ale unei conștiințe în derivă: *Mă doare carapacea / Cuvântului / Cristalizat / În incantația vocalelor* (*Carapacea cuvântului*, pagina 13); venită dintr-o obsesie a rolului acestuia, cu toată povara sa de semnificații și de certitudini: *Dincolo de cuvinte, / Sunt doar retrospectiva / Unei alte vieți, / Un mesaj / Peste Timpul / Cu nume de dor.* (*Dincolo de cuvinte*, pagina 15).

Alteori, o lirică juvenilă, de *Amintiri din copilărie*, ca de pe ulițele Humuleștilor, fericită și recunoscătoare, ca un *decalog* al unei autosugestii sentimentale: *Rostogolind amintiri... / Palmele băcătorite de muncă / Ale tatălui meu, / Cântecul de leagăn al mamei, / Căldura din cămăruța / Plină de povești / A bunicilor / Care mi-au înșeninat / Copilăria...* (*În lacrima viței de vie*, pagina 16). Sau, ca să treacă abrupt la un existențialism dual, între pravoslavnic și religios: *Uneori, stau de vorbă / Cu Dumnezeu / Și încerc să-i intru în grații, dar și cu nuanțe ezitante de erezie de paradă: De la o vreme, / Dumnezeul meu / A plecat în vacanță / Pe o coastă de rai / Și m-a lăsat / De izbeliște* (*De vorbă cu Dumnezeu*, pagina 17).

Poeta Tudorița Tarniță traversează frecvent pusee sentimentale însoțite de nostalgii tulburătoare pe o componentă intimistă în acordurile unor *Nocturne* de Frederic Chopin, din care răzbat frânturi de suflet răvășit patetic: *Toamna aceasta / A venit prea devreme, / Și-a desfrunzit copacii / Peste nopțile mele / Și peste plaja / Încinsă de vise...* (*Toamna aceasta*, pagina 28).

Există în volumul de versuri *Pe diagonala cuvintelor* o reală obsesie pentru semnificațiile semantice ale *cuvântului*, ale *cuvintelor*; pe latura de plural al acestui component de Dicționar, și a rezultat o poezie marcată de plasticități lexicale, cu o multitudine de semnificații noi, cu un substrat nobiliar, prin care poeta a găsit răspuns la multe, foarte multe dileme existențiale: *Lasă-mă să înțeleg / Taina zborului, / Să mă închin, / La rădăcina cuvântului / Ca la icoane* (*La rădăcina cuvântului*, pagina 33); ba chiar recunoaște elegant și fără să-și ascundă o undă de sinceritate: *De la o vreme, / Ne ascundem în cuvinte / Ca într-o arhivă / Sentimentală* (*De la o vreme*, pagina 34).

Și, în ciuda unui echilibru sufletesc venit din spre multitudinea semantică, ocrotitoare în speță, poeta Tudorița Tarniță are și momente de cumpănă, pe care nu le poate echilibra nici măcar prin mirajul ideatic al acestora: *La ce bun / Să mai încrețesc / Șirul cuvintelor / Sau să rătăcesc / Pe portativul / Silabelor reci / Dacă nu aude nimeni / Foșnetul frunzelor / Îngrămădite / În buzunarul toamnei? (Nopțile au putrezit, pagina 40).*

Se pare că ar avea și o explicație pentru impasul sufletesc în care se află poeta, de profesie reporter, cu prestații convingătoare și de talent în arealul publicistic brăilean: *Nu mai am niciun chef / Să scriu despre inundații, / Despre furtună / Sau despre politicieni / Care pun taxe pe oul din coteț* (*Sub ploaia de toamnă*, pagina 43); dar salvarea se află tot în miraculosul vers al cuvintelor purtătoare de... ieșire din impas: *Mirajul copilăriei / Și al câmpiei / Care zămislește / Orizontul iernii* (pagina 45).

Este impetuoasă, năvalnică și vijelioasă toată agitația spirituală, sufletească a poetei, stârnită de himere stranii uneori, dar și de viziuni feerice, luminoase, alteori: *Rația de vise se tot împuținează / Dezleg înțelesul cuvintelor / Cu gust de aguridă / ... / Când mă cuprinde frigul, / Mă înfășor în straie de cuvinte, / Și tac...* (*Rația de vise*, pagina 46), pentru ca să găsească tot în mirajul semantic al cuvintelor cauzalități și motivații: *Surâd veșted printre poeme de humă / Cu verbe destrămate / Dar ezit să vorbesc despre vise / De-o vară* (*Sunt bine*, pagina 48) sau se ascunde în spațiul unei nostalgii încurajatoare și a unei vesele ironii: *Șterg punctele pierdute / De pe zarul vieții / Și spun că sunt bine* (*Ibidem*).

Volumul *Pe diagonala cuvintelor* rămâne, așadar, refugiul salvator pentru scriitoarea Tudorița Tarniță, care găsește o cale de drenaj în discursul liric al poeziei sale, extras dintr-un *Imperiu al Cuvintelor*, pe care-l stăpânește printr-o stare de permanentă grație și cu o detașare emoțională sinceră și spontană.

Dumitru ANGHEL

CELOR CARE VOR PENSII SPECIALE

Revendică despăgubire
Pentru momente dificile,
Fiind ascultători din fire
Și din rețelele mobile...

BUNUL SIMȚ!

În orice mediu, tolerant sau dur,
C-o fi-n cotidian sau în amor,
Să nu îți faci stăpân din cei din jur
Când simți că ești stăpânul tuturor!

RESUSCITAREA SOȚULUI, CARE E DIRECTOR

Când acasă el tot cască
Chiar de cum se lasă seara,
Soața lui își pune-o mască,
De să zici că-i secretara...

VECINULUI MEU ERUDIT

O fi el doct, dar bun în toate nu-i,
Că și eu, studiind fără tam-tam,
Chiar am citit pe jumătatea lui
...Dorința ei de a-mi fi dat s-o am...

UNEI FRUMOASE CARE SE VREA ARISTOCRATĂ

Eu te salut acum, om drag,
Și cum te înțeleg ce-ai vrea,
Să vii la mine, să te bag
În aristocrația mea!

NEBUNIE ÎN TRAFIC

La volan prins când te-nbeți,
Dacă nu dai de belele,
E că ai ceva sticleți
Și la cap, dar și cu stele...

NU NUMAI LA POALE DE TÂMPA...

De secrete nu le pasă,
Când au soți cu țeste goale,
Doamnelor ce dau din casă
Pe ascuns, de pe sub poale!

CÂRCIUMARUL CEL PUTERNIC

Arătând ce forță are,
Hărăzit de-al său destin,
Fie cât o fi de tare,
El îndoiaie orice vin!

ANTROPOFAGUL

Face tot ce vrea, că poate,
Da-n gândirea lui adâncă,
De te scarpină pe spate,
Este semn că te mănâncă...

**DISCREPANȚĂ RECIPROC
AVANTAJOASĂ**

Pe toate cele rele, vrei nu vrei,
Bătrânul soț le trece-n contul ei,
Dar juna soață, cum naivă nu-i,
Tot trece-n contul ei din contul lui...

DIN GENEZĂ.

C-o *Evă* viața te ajută,
De ești un tip mai *scrupulos*,
Să știi că bine e făcută
Când prinde viață dintr-un os!

ASIMPTOTICĂ

Vrând mireasă fată mare,
Mirele, naiv-ce vrei?,
Se simți că-i la strâmtoare
Doar fiind la mâna ei!

OCHII VĂD, INIMA CERE...

Cred că doamna cu prestață,
Ce privește cu ardoare,
Îmi zâmbește cu speranță
Și se-întreabă de-o *ard...oare!*

FOST-AI, LELE!

Bătrâna doamnă, cu mult fard,
E dezolată-așa, un pic,
Că-i intră pensia pe card,
... Da-n rest, nimic!

FEREȘTE-MĂ, DOAMNE, DE PRIETENI!

La ce te-ar mai epata
Ce fac alții și ce zic,
Când ai boală pe a ta
...Pe un bou de fost amic!

Alexandru HANGANU

Roșia Montană - Frăția aurului

Tânărul
procuror
militar Gheorghe
Oancea sări de pe zid și
ateriză în picioare, fără
zgomot, în interiorul
curții. Rămase o clipă
ghemuit în întuneric.
Singurele sunete
care-i ajungeau la

urechi erau țârâitul enervant al greierilor, strigătul unei păsări de noapte, deranjate de apropierea lui prin pădure, și bătaile controlate ale propriei inimi. Își suflecă mâneca strâmtă. Făcu o ultimă verificare a revolverului Carpați, asigurându-se că avea un glonț pe țeavă și piedica pusă. Scoase din buzunar masca neagră de schi și o trase peste față.

Casa pe jumătate părăsită era cufundată în beznă. Ghidându-se după planul pe care i-l dăduse informatorul său, Oancea o înconjură mergând pe lângă perete, pe jumătate așteptându-se ca luminile sistemului de alarmă să se aprindă dintr-odată, ceea ce nu se întâmplă. Ajunse la intrarea din spate. Totul era exact așa cum i se spusese. Descuie ușa aproape fără niciun efort și, în câteva secunde, era înăuntru.

Străbătu coridorul întunecat, apoi o cameră și încă una, deslușind, în lumina lunii, pereții mucegați, ramele putrezite ale dușumelelor și mormanele de gunoi de pe podea. Ajunse în fața unei uși închise pe dinafară cu un zăvor blocat de un lacăt. Văzu că era o treabă făcută de mântuială: zăvorul nu fusese prins de lemnul mâncat de cari decât cu niște șuruburi. Lucrând

fără zgomot, descuie ușa în mai puțin de un minut și intră, încet și cu prudență, ca nu cumva să sperie copilul adormit.

Matei, băiatul de 11 ani ce fusese răpit de o bandă de țigani care făcea trafic de copii, se trezi și gemu când Oancea se ghemui alături de patul improvizat. Era primul lui caz în calitate de procuror. De câteva luni era pe urmele acestei bande de țigani. Matei fusese răpit de aproape cinci luni. Procurorul militar Gheorghe Oancea primise cazul. După multe săptămâni de cercetări, descoperise ascunzătoarea unde era ținut Matei. Tânărul procuror se hotărâse să acționeze pe cont propriu pentru a salva băiețelul.

— Stai liniștit, sunt prietenul tău. Am venit să te scot de aici, șopti el la urechea puștiului.

Îi puse în ochi lumina unei lanterne mici. Practic, niciun reflex pupilar – fusese drogat.

În cameră plutea un miros greu, de igrasie și noroi. Șobolanul, care stătuse pe masa de la picioarele patului, înfulecând resturile unei mese frugale dintr-o farfurie de tablă, sări pe dușumea și o rupse la fugă. Oancea îl răsuci cu blândețe pe băiat în așternuturile murdare. Avea mâinile legate cu un cablu de plastic care îi intrase în carne.

Matei gemu încă o dată când Oancea strecură cu grijă lama subțire a cuțitului pe sub cablu, eliberându-i mâinile. Stânga îi era înfășurată într-o zdreanță plină de noroi și sânge închegat. Oancea speră că nu-i fusese tăiat decât un singur deget. Văzuse lucruri și mai rele.

Îl rostogoli pe băiatul drogat, dându-l jos

din pat, și îi săltă apoi trupul flasc, punându-l pe umărul stâng. Undeva, în spatele casei, lătra un câine. Auzi pe cineva agitându-se și zgomotul unei uși care se deschidea. Străbătu casa cu băiatul în cârcă, ținând revolverul Carpați cu amortizor în mână întinsă înainte, ca pe o lanternă.

Trei bărbați, îi spusese informatorul. Unul era beat mort mai tot timpul. Trebuia să se ferească însă de ceilalți doi. Procurorul militar se încredea în spusele informatorului, așa cum se încredea în spusele oricărui om cu un pistol lipit de tâmplă.

În fața lui se deschise o ușă și o voce strigă ceva în întuneric. Oancea lumină chipul unui bărbat nebărbierit, cu trupul acoperit de valuri de osânză, îmbrăcat cu pantaloni scurți și un tricou jerpelit. Se strâmbă din cauza luminii care-i bătea în ochi. Ținea în mâini o bătă. În aceeași clipă, pistolul lui Oancea tuși de două ori prin tubul lung al amortizorului și fasciculul subțire de lumină al lanternei urmări arcul descris de trupul fără viață care se prăbușea pe podea. Bărbatul zăcea nemișcat, cu două găuri perfecte în mijlocul tricoului, iar sângele începea deja să se împrăstie sub el. Fără să stea pe gânduri, Oancea făcu ceea ce fusese învățat în astfel de împrejurări, se apropie de trupul căzut și termină treaba cu o împușcătură de siguranță, în cap.

Alarmat de zgomot, cel de-al doilea bărbat coborî în fugă treptele, agitând în sus și-n jos o lanternă. Oancea trase în direcția luminii. Se auzi un țipăt scurt și omul căzu pe scări, cu capul înainte, fără să fi avut șansa să apese pe trăgaci. Arma îi alunecă pe podea. Procurorul militar se apropie de el cu pași mari și se asigură că nu avea să se mai ridice niciodată. Rămase locului preț de treizeci de secunde, în așteptarea vreunui alt zgomot.

Al treilea bărbat nu apăru. Nu se trezise. Nici nu avea s-o mai facă.

Purtându-l pe băiatul inconștient pe umăr, Oancea străbătu casa, ajungând în bucătăria sordidă. Lanterna lumină un gândac care fugea,

urmărindu-l de-a curmezișul încăperii și se opri asupra unui aragaz vechi, conectat la o butelie înaltă de gaz, din oțel. Îl așază cu grijă pe Matei pe un scaun. Îngenunche în întunericul de lângă mașina de gătit, tăie cu cuțitul furtunul de cauciuc din spate și se folosi de o navetă veche de bere ca să înțepenească un capăt alături de cilindrul de metal rece. Răsuci robinetul de deasupra buteliei, descriind un sfert de cerc, aprinse bricheta și gazul, care ieșea șuierând, începu să ardă cu o flacără mică, gălbuie. Deschise robinetul la maximum și focul firav, pâlparetor, se transformă într-un jet violent de flăcări dezlănțuite, albastre, care cuprinse butelia, încolăcindu-se în sus cu agresivitate, înnegrind oțelul.

Trei gloanțe trase cu pistolul Carpați, în surdina, și lacătul deformat de pe poarta din față căzu. Oancea îl duse pe băiat cât mai departe de casă, îndreptându-se spre copaci, numărând secunde. Erau la marginea pădurii când coșmelia sări în aer: o străfulgerare neașteptată și un glob imens de flăcări portocalii care înflori, luminând copacii și chipul procurorului militar Gheorghe Oancea în timp ce se răsucea să vadă ascunzătoarea răpitorilor spulberându-se. Sfărâmăturile aprinse cădeau de jur împrejur și o coloană groasă de fum incandescent, roșu ca sângele, se înălța către cerul înstelat.

Mașina era ascunsă de partea cealaltă a copacilor.

— Mergem acasă, îi spuse el lui Matei.

(fragment din romanul *Roșia Montană - Frăția aurului*, în curs de apariție)

Silviu RADU

Lagăre din județul Brăila

Am crezut mereu că știu totul despre județul care m-a adoptat, fără să-i fi cerut vreodată mai mult decât meritam.

Știam de exemplu că în acest județ au fost înființate sate-colonii pentru a-i găzdui pe renegații regimului comunist.

Renegați din motive care nu sunt prea clare nici până în ziua de azi.

Fiindcă, dacă deținuții politici din Insula Mare, mai precis de la Salcia, erau dușmani ai regimului care nici măcar nu se străduiau să-și ascundă trăirile, sărmanii care au fost aduși din Banat, într-o noapte, și abandonați în plin Bărăgan, la Rubla, nu am siguranța că au înțeles vreodată că sunt acuzați a fi titoiști și, ca urmare directă, adversari ai raiului propus de Moscova.

Armânii aruncați la Măzăreni, în apropiere de Urleasca sau la Zagna, sat în apropiere de Vădeni, nu puteau fi dușmani ai României, erau doar oameni obișnuiți să trăiască pe propriile speze, fără a cere de la stat ceva, în afară de a fi lăsați să fie.

Brutalitatea statului comunist față de bănățeni și armâni mi se pare o crimă a României împotriva ei înseși.

Și ce este mai îngrozitor, dintr-o postare a scriitorului Constantin Turturică pe site-ul *Historia*, aflu că a existat un lagăr de exterminare a unui tip de populație la Latinu, aici, la câțiva kilometri de Brăila.

Constantin Turturică s-a născut la 1 august 1933 în comuna Odobescu din județul Teleorman, fiul lui Alexandru, jandarm, și al Teodorei.

Clasele primare, începute în Brăila, sunt continuate în comuna Latinu din același județ. În 1945 se înscrie la Gimnaziul Unic din Brăila, de unde trece la Școala Profesională Silvică. Se înscrie la Școala de Pilotaj de la Sâmpetru-Brașov, dar nu își poate continua studiile de aviație, din cauza *dosarului*, astfel că se angajează ca secretar tehnic la Ocolul Silvic Săscut. Reporter în redacția ziarului *Zori noi* din Suceava, de unde se transferă la ziarul *Viața nouă* din Galați.

Ratând intrarea la Școala de Literatură *Mihai Eminescu*, se înscrie la Institutul *Maxim Gorki*, de unde, după un an, se transferă la Facultatea de Filosofie a Universității din București.

După volumul de povestiri *Scoaterea casei din pământ* (1977), axat pe adaptarea la viața de șantier a țăranilor, Constantin Turturică se consacră în exclusivitate romanului, inspirându-se copios din aproape toate mediile sociale în care a lucrat. Intrând în sfera neorealismului picaresc, *Filozof de închiriat* (1980) se leagă, tematic, de volumul debutului, personajul principal fiind însă un intelectual confruntat cu lumea dură a unui șantier de construcții.

Cheia de contact (1983), care ar fi trebuit să fie o continuare a romanului anterior, devine interesantă prin densitatea faptelor relatate, ca și prin modalitatea epică: autorul provoacă diverse povestiri ale unor oameni cu o bogată experiență de șantier, el fiind doar *cheia de contact*, cel care provoacă mărturisirile acestor destine aparte.

Alte romane: *Marele interogatoriu*, 1984; *Brevetul alb*, 1987; *În casa asta toți trăgeau cu arma*, 1985 - 1987; *Cărăuși peste vămi*, 1986.

În 2006 apare în spațiul public multumită piesei de teatru *Comedie roșie*. Apoi, mai găsesc numele romancierului în legătură cu o scrisoare deschisă pe care acesta o adresează lui Ion Caramitru. În rest...

Și acum acest text de pe *historia.ro*.

Textul începe abrupt:

Scriu cu mare întârziere despre acest lagăr, fiindcă numele lui nu l-am găsit menționat în niciun document oficial. Dar el a existat. A fost înființat în comuna Latinu, pe șoseaua Brăila-Focșani, la confluența Buzăului cu Siretul. Aici, tatăl meu, Alexandru Turturică, era șeful postului de jandarmi.

Satul Latinu este astăzi în componența comunei Măxineni.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, exista comuna Latinu în plasa Vădeni a județului Brăila, comună ce avea în componență satele Latinu Vechi, înființat în 1836, și Latinu Nou, unde s-au mutat, în 1861, locuitori din Latinu Vechi în urma inundațiilor produse de râul Buzău, având în total 601 locuitori.

În comuna Latinu, funcționa o biserică datând din 1865 și o școală mixtă cu 26 de elevi.

În 1925, comuna Latinu avea în componență satele Gurgueți, Latinu Nou, Latinu Vechi, Oancea și Voinești, cu 652 de locuitori în total; ea făcea parte din plasa Silistraru a județului Brăila.

În 1950, comuna a fost arondată raionului Brăila din regiunea Galați.

În 1968, comuna Latinu a fost desființată, satul Latinu, împreună cu Voinești, fiind transferate comunei Măxineni.

Locul unde are loc confluența râului Buzău cu râul Siret este la limita dintre județele Brăila și Galați, cam pe unde este satul Voinești.

Ce ne spune textul?

Alexandru Turturică era jandarm și a primit ordin să scoată la muncă sătenii din Latinu și satele componente ale comunei pentru a ajuta la construirea unor întărituri pe linia de apărare Galați - Nămolosa - Focșani.

În același timp, în comuna brăileană Latinu a fost încartiruit Regimentul 11 Siret, apoi, au urmat niște lucruri mai puțin limpezi și în sat a fost adus un grup de oameni, bine îmbrăcați, se vedea că erau orașeni, cu vârste între 18 și 60 de ani. Nimeni nu știa cine sunt și de ce erau acolo. În schimb, zvonul că ar fi jidani a circulat între săteni intens, fără ca bieții oameni ai satului să știe de ce li se spune jidani și nu evrei, ce politică se mai învățea pe la București.

Motivațiile pentru care acești oameni erau aici aparțin lui C. Turturică și sunt cele dintotdeauna: *ne sug sângele și vor să conducă lumea...*

Cert este că aproape de satul Voinești, oamenii au fost puși să bată niște pari, să întindă între ei sârmă ghimpată pe trei rânduri și să agațe o scândură pe care scria *Lagărul de pedeapsă*.

Ce pedeapsă, a cui, din ce cauză, nimeni nu știa ceva.

Cert este că, așa cum s-a petrecut la Rubla, oamenii s-au apucat de treabă, au săpat pământul, au acoperit gropile cu glugi de coceni, adică și-au făcut bordeie ca să aibă unde să se adăpostească.

Lagărul avea conducere militară care avea dreptul să-i pedepsească pe rebeli, puși să sape albia Siretului, să nu mai fie coturi, astfel încât plutele care ar circula pe râu să nu se mai oprească cu botul în mal. Apoi, s-a trecut la construcția fortificațiilor, așa fel încât, acoperite cu pământ să nu poată fi observate.

În continuare, Constantin Turturică trece totul într-o proză cu pecete proprie, cu fapte de umanism făcute de familia sa, de mama sa Tudorina, de tatăl său care se prefăcea a se înfuria pentru faptele nevastei, dar în adâncul sufletului le aproba, cu venirea rușilor care nu au mai găsit picior de evreu în lagărul de la Latinu și tot astfel de fapte incerte, greu verificabile sau chiar imposibil de verificat.

Finalul cu doamna care locuia în cartierul Floreasca și avea un unchi, domnul Smith, stabilit în Israel, care i-a vorbit scriitorului Turturică

despre întâmplări din lagăr și despre comportarea jandarmului Alexandru Turturică, par mai degrabă o soluție literară, decât una istorică în sensul de adevăr.

Sigur, în povestirile scriitorului C. Turturică și în relatările misteriosului domn Smith sunt strecurate și elemente verificabile, cum ar fi existența poetului Sebastian Costin, din Galați, stabilit, din 1973, în Israel, autor al unui volum de versuri cu titlul *Femios*, împrumutat apoi prin furt de un alt poet gălățean, mult sub valoarea lui Costin, apreciat de Ion Mustață, cel mai important, sub aspectul trăirii spațiului, poet brăilean, dar și de Laurențiu Ulici care mi l-a laudat pe Costin ca pe unul dintre cei mai talentați poeți ai generației, plecat la cele ale altei vieți în 1997, la doar 58 de ani.

La fel de reală este invocarea altor nume de scriitori și artiști născuți în România și stabiliți în Israel, precum Titi Acs, Sadi Rudeanu sau Al. Mirodan.

Nu pare real faptul, povestit de domnul Smith, că oamenii din lagăr puteau părăsi locul cu bilet de voie.

În schimb, un fragment ca acesta: *După trei zile ne-am întors. Însă, când am coborât în gara Brăila, ne-a prins poliția. Care nu ne-a bătut. Dar ne-a predat la Legiunea de jandarmi. Comandantul ăsteia a ordonat să fim duși în lagăr, din post în post. Șeful de la Cazasu ne-a pus să frecăm dușumelele postului cu motorină, fără să ne dea mâncare. În schimb, cel de la Nazăru ne-a bătut toată noaptea. Obosea, bea o cană de vin, trăgea un pui de somn, după care iar dădea în noi... Am ajuns la Latinu frânți și morți de foame, cu toate că, literaturizat, are multe corespondențe în realitate: existența satelor Cazasu și Nazăru, actualmente Siliștea, locul de naștere al poetului Ion Mustață. Chestia cu șeful de post care-i bătea pe cei doi, mai bea o cană de vin, dormea un pic, apoi relua bătaia și asta vreme de o noapte întreagă, este de efect, dar atât.*

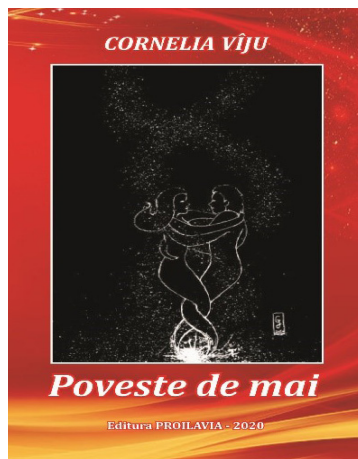
Implicarea actorului Candid Stoica are sensul de a introduce și mai mult autentic, fiindcă pierderea adresei domnului Smith e de natură să arunce totul într-o literatură oarecare. Așa fel încât, după lectura povestirii lui C. Turturică, rămâne întrebarea legitimă: O fi existat lagărul de evrei de la Latinu?

Locul descris de autor este ideal pentru a plasa acolo una dintre crimele oribile, dar mai puțin cunoscute ale umanității.

Dar cât este realitate și cât închipuire în această crimă?

Constantin GHERGHINOIU

Poveste de mai - Cornelia Vîju

Volumul de versuri *Poveste de mai*, Editura Proilavia, Brăila, 2020, semnat de doamna Cornelia VÎJU, este a treisprezecea carte a scriitoarei, după debutul cu placheta *Ancoră la țărnul iubirii*, apărută la Editura Olimpiada, Brăila, 2010, și urmată de *Căutător*

în propria viață, eseuri, la scurt timp; *Despletind șoapte*, poezii; *Interviu cu un aviator*, la aceeași editură, în 2011; *Sub pleoapa sufletului*, Editura Proilavia, 2012; *File... din copilărie*, Editura Sf. Ierarh Nicolae, 2013; *Prin poarta copilăriei*, 2014; *Rătăcind pe căile sufletului*, 2016; *Printre rânduri de poveste*, 2016, la aceeași editură; *Interviuri cu femei-politician brăilene*, Editura Lucas, 2017; *Istorie și viață jertfelnică în comunitatea moveleană și Interviuri cu oameni de succes*, 2018, la aceeași editură.

Poveste, așadar, deși termenul este... împrumutat din zona structurilor literare epice, cu trimitere la *narațiune*, pe care poeta Cornelia Vîju îl îmbracă în *fracul de ceremonie* al genului *liric*. Sensul epic, deturnat spectaculos spre un miraculos liric, adaugă *diezi* melodici, pe un portativ cu noi valențe orchestrate magic în *allegro* sentimental, într-o primăvară elegiacă, dedicată romantic, cu *toată prețuirea și dragostea*, partenerului matrimonial.

Cartea este structurată riguros: *O clipă cât o veșnicie...*, capitolul I, cu 59 de poezii scurte, de-o pagină sau două-trei strofe, în rimă clasică, încrucișată (1-3; 2-4); capitolul II, *Confesiuni*, cu doar 14 poeme, ceva mai ample, și tot în rimă încrucișată; capitolul III *Din tainele vieții...*, cu 18 poeme, cu o structură modificată, fără *catrenele* tradiționale, într-o dinamică dominată de *versul liber*, fără strofe, fără *rima* clasică, încrucișată; în total 91 de structuri lirice, poezii, mai pe românește...

Volumul de versuri *Poveste de mai* se deschide abrupt, în bemoli agresivi, pe structura temperamentală dintr-*O clipă cât o veșnicie...*, primul capitol, cu aluzii biblice de început de... Creștinism și cu personaje apostolice dintr-o bio-

grafie ecleziastică: *Tu, Bun Samaritean*, pagina 13, pe o tematică erotică, de iubire pământeană, sinceră și convingătoare: *Din zările terestre priveam nemărginirea, / Te căutam prin clipe în fiecare an, / Astăzi te simt pe unde, cum îmi respiri iubirea / Și cum încet, m-adulmecă tu, Bun Samaritean!* (Op. cit.); într-un *passo doble* sentimental: *În murmurul iubirii mă legeni peste lume, / Cu fina-ți respirare mă-nvăluie ca-ntr-un joc, / În Marea Veșniciei arunci tristețea-n spume / Și strigi către înalături că ești al meu soroc* (Ibidem).

O poezie de dragoste, așadar, în limitele convingătoare ale acestei tematici lirice de largă răspândire, de la poezii Văcărești la Mihai Eminescu; de la primele semne ale unei iubiri sincere, până la versurile calde ale unui licean îndrăgostit, într-un adagio sincopat al primilor fiori ai dragostei: *Cuprinde-mi tâmpilele cu mâinile-amândouă / Și las' să curgă încet prin ele șoapta ta, / Eu am să te aștept în dimineți cu rouă / Lumina-n ochii tăi edenici spre a-mi căuta (iubite!, pagina 15).*

Dragostea, simbol erotic, fără precedent, de la *mărul* oferit ca o tentație fără refuz, rămâne singura certitudine și unicul echilibru al iubirii: *Să știe o lume întreagă: «Tu-mi ești visul!» / La brațul tău, blând pelerin al vieții, / Eu mi-am propus să merg, s-alung abisul / Să râd și să mă-mbăt cu roua tinereții (Tu-mi ești visul; pagina 27); dragostea, ideal uman, fără limite și cu semnificații determinante, ca-ntr-o *odă a bucuriei* beethoveniene: *Și ne iubim sfios cum doar în basme / Prințesele și prinții-s făgăduiți veciei, / Unindu-ne destinul se sting ușor fantasme / Și peste zare curge o odă a bucuriei (Parfum de poezie, pagina 29).**

O declarație de dragoste fulminantă, fără constrângeri și fără rezerve, în limitele unui sentiment uman, ancestral și permanent: *Te-am așteptat pe-un pat de visuri și speranțe, / Cu așternuturi de mătase te-am cuprins / Ca să-mi fii muză și, prin versuri, dulci nuanțe / Eu să strecur prin torțe ce-n mine ai aprins (Splendoarea iubirii, pagina 32), cu trimiteri docte și convingătoare spre *Romeo și Julieta* și spre toate vârstele și cuplurile de îndrăgostiți: *Tu ești o poveste, iubite! / Povestea ce-am scris-o demult, / Șoaptele tale vrăjite / Le-adulmec, le sorb, le ascult (Tu ești o poveste, iubite! pagina 33), dar poeta are și explicația năvalnicilor gânduri de iubire: În grădina mea de visuri, / Stau închise multe cânturi / Și răsună ale lor glasuri, / Încercând noi orizonturi (În grădina mea..., pagina 35). Un erotism declarativ**

în limitele unei patetice ingenucheri convingătoare: *Ah, noaptea crudă se sfârșește! / La pieptul lui mă strâng ușor; / Sunt tot ce-n viață el iubește / Pe veci în dor îl înfășor* (Noapte de mai, pagina 39), doar pentru a convinge că iubirea rămâne singura certitudine a unei împliniri sufletești: *Cu tine viața pare-o taină, / Pe care-o străbat într-adins / Cu tine port aceeași haină, / În care amoru' ai reaprins* (Cu tine, pagina 43).

Și iarăși... iarăși aceeași patetică declarație de dragoste a Femeii hotărâte să anihileze cerbicia masculină, orgolioasă și dominatoare: *Cum am putut să simt vreodată / Parfumul vieții-n lipsa ta? / Mirată mă-ntrebam odată / Și gândul se tot repeta* (Cum am putut, pagina 48), și, mai ales, când o femeie declară ferm: *Sunt fericită astăzi că-n nopțile cu stele / Hălăduiam pe căi cerești cu tine, / Când îmi spuneai că, de după perdele / De nori, știi să citești destine* (Sunt fericită..., pagina 51).

Ca să pluseze apoi și să-l facă pe bărbatul orgolios să înțeleagă cât este el de important în viața unei femei îndrăgostite: *În gândul meu tu ești un prinț sălbatic / Venit de peste mări și peste zări, / În vene-ți curge sângele carpatic, / Chiar de-ai trăit cândva în alte țări* (Aș vrea să-ți scriu, pagina 54) și, ca să fie convingătoare, declară ritos: *Mă chemi sub teiul visurilor noastre / Și floarea lui pe creștet îmi așterni, / Îmi strigi: «iubita mea din necuprinse astre, / Hai, vino, și tot seninul tău asupra-mi să îl cerni!»* (Iubirea azi în fața ta aștern, pagina 63). Convingătoare este și în replica virilă de bărbat îndrăgostit: *Curg clipe de beție din ochii tăi angelici / Și-n cercuri de iubire simțirile-mi ridici, / Te vreau ca visul dulce pe care-l sorb timid / Să nu te-mpart cu nimeni, în suflet să te-nchid* (Clipe, pagina 66).

Capitolul *Confesiuni* se deschide cu o declarație versificată în vocalize elegiace, de o tristețe care s-ar vrea recuperată, după orgolioase renunțări: *O, tu, șireată lume, când voi pleca din tine / N-am să îți cer nimic și-n loc de rămas bun, / Mă voi dezlega iute de acele jurăminte / Cu care m-ai rugat ție să mă supun* (Lumii, pagina 75), convinsă fiind poeta Cornelia Vîju de gestul său altruist de a fi alături de oameni: *C-am fost prin vers aproape de fiecare-n parte, / Le-am mângâiat tristețea și dorul le-am cântat, / Că însăși poezia mea rămâne mai departe, / O mângâiere dulce pe-un suflet zbuciumat* (Ibidem). Deși parcă este gata să-și asume toate necazurile și toate emoțiile izvorâte din tot felul de spaime și întrebări fără răspuns: *Se-aud în mine glasuri ce vin din*

depărtare / Și-aduc cu-ncrâncenare o mare de întrebări, / Parc' așteptând tăcute răspunsuri de iertare, / Căci soarta m-a supus prea multor încercări (Glasuri se-aud, pagina 78).

Dar are echilibrul și forța recuperatorie a revenirii la normal, la limanul speranței: *Nu-i timp ca să jelim tot ce ne doare, / Să plângem amintiri ce am trăit / Sau să lăsăm tristeți să ne doboare, / Să regretăm de câte ori am șovăit* (Nu-i timp, pagina 81), pentru că are de partea sa optimismul specific avântului tinereții: *E timp doar pentru ceasul tinereții, / Pentru prezentul nostru ce-l trăim, / Prin care noi ne scriem cursul vieții, / Și când doar în limbajul dragostei grăim* (Ibidem). Iar explicația s-ar afla în echilibrul unei logici elementare, deși poeta are destule dubii în legătură cu toate complicatele... *inexplicații* ale vieții: *Ades m-am întrebat de locul meu în lume, / De ce nu pot din viață să iau ce venerez? / De ce în mersul nostru de vreau ceva anume / Nu-mi este cu puțință etern ca să păstrez?* (Ades m-am întrebat, pagina 86).

Capitolul *Din tainele vieții...* începe, evident, cu poemul *Copilăria*, omagiul melancolic al celei mai fericite și nevinovate vârste: *Mi-a bătut în geam copilăria / Și mi-a spus să ies cu ea în lume, / Mi-a adus în dar chiar pălăria / Încărcată-n jocuri și în glume* (Copilăria, pagina 91), clipa amintirilor celor mai emoționante, venite și din spre Humuleștii romanticului Nică al lui Ștefan a Petrei Ciubotariu și până la Movila Miresii (locul nașterii poetei Cornelia Vîju). Momente fericite, pe care poeta și le adjudecă cu regretul că au trecut prea repede: *O, ce repede-ai plecat, copilărie! / Clipa ta de-aș mai putea întoarce! / Să-mi mai prind la piept o ștregărie, / Care-n poală zâmbet să-mi descarce...* (Ibidem, pagina 92) și din care răsare nostalgic chipul părinților: *Las ochii în pământ de fiecare dată / Când de dojana mamei eu îmi amintesc, / Mi-apare ades în gând adânc îngrijorată / Și câte aș vrea, Doamne, să-i povestesc!* (Mama, pagina 93).

Și încheie magistral cu cel mai cald și mai senin gând omenesc: *Cert tinerețea / ascunsă-ntr-un colț al inimii / și trezesc prospețimea copilăriei / din străfundul ființei...* / *Copilul din mine trăiește fiecare secundă / cu aceeași nerăbdare...* (Niciodată nu-i târziu! pagina 110).

Poveste de mai, o... poveste despre toate anotimpurile sufletului încărcat de nostalgii de tot felul...

Teatru în pandemie *Rapsodie în doi - comedie amară, dar tandră*

Teatrul *Maria Filotti* a prezentat, date fiind condițiile speciale, o stagiune estivală, în aer liber. Spectacolul cu texte de Teodor Mazilu revizitează o zonă tematică mereu de actualitate: relațiile de cuplu, cu tipologii umane în varii conotații caracterologice.

Cine crede că o pandemie, fie ea și de COVID-19, poate opri arta teatrală să se adreseze publicului se înșală. Nu a fost cazul nici pentru Teatrul *Maria Filotti* (TMF) care a gândit, prin teatrologul Lucian Sabados - managerul său, o binevenită stagiune estivală (1)* în iulie - august 2020. Tema aleasă a fost *Avatarul cuplului în zilele noastre*, mai precis - așa cum sublinia însuși Sabados - întâmplări între un el și o ea, din

universul familial, fie în ipostază de îndrăgostiți, fie în ipostază de afaceriști.

Așa că *Rapsodie în doi*, spectacolul-coupé cu fragmente din dramaturgia lui Teodor Mazilu (1930 - 1980), și-a găsit fără probleme locul în agenda (2*) iubitorului de teatru de la Brăila. Compus din *Frumos e în septembrie la Veneția* și un colaj cu cinci scene din comedia omonimă scrisă tot de Teodor Mazilu, noul text dramatic are în centrul atenției relația de cuplu și diversele ei probleme cauzate de personalitatea celor care îl compun, de felul în care se raportează la situații de viață, de dorințele proprii și de capacitatea sau imposibilitatea de a coexista inclusiv în condiții, evidente, de conflict. Premiera spectacolului a avut loc în 18 iulie 2020.

Liviu Pintileasa, Ramona Gîngă, Emilian Oprea, Mihaela Trofimov, Corina Borș, Silviu Debu, Narcisa Novac (actorii din distribuție, în ordinea intrării în scenă) produc o creație colectivă sub coordonarea și regia lui Lucian Sabados. Scenografia, aproape minimalistă - dar cu elemente foarte realiste de decor (fotoliu, șifonier, canapea etc.) - semnată Carmen Rus și Mariana Bogdan integrează obiectele în marja de compoziție tributară ideilor mai degrabă materialiste, pentru că și o parte a personajelor se limitează la a fi astfel, lăsând parcă în umbră ori în uitare zona idealistă, sfera de vis a vieții.

Fragmentele din colajul scenic sunt îmbinate prin intermediul muzicii cu interpretarea live la pian a compozitorului Cornel Cristei și a actriței

Wanessa Radu, care acum este un personaj care doar cântă, unele bucăți melodice fiind din piese celebre, menite și ele să contureze ideatic mesajul spectacolului. Vocea puternică și timbrată a Wanessei tulbură și ea audiența, la fel de mult ca unele tensiuni ale celorlalte personaje, astfel că publicul nu are cum să rămână indiferent. Și dacă s-a întâmplat astfel, atunci spectacolul a ajuns la inima audienței. A făcut pe unii să se întrebe dacă mai are rost să stai într-un cuplu care nu mai are un numitor comun - un țel pentru care merită să lași de la tine dacă ai alte opinii; sau să îți verifice propriile caracteristici de personalitate în lumina mai vie care stăruie pe chipul partenerului - pentru că, nu-i așa, uneori se vede mai bine un om, în comparație, în destin comun, în ținte alese bine ori prost; sau să se întrebe dacă nu cumva trăiește prea mult în trecut și nu vede bine ce are acum în față. Pe alții îi poate face și să decidă, acolo, în spațiul teatral, că vor schimba cu siguranță ceva în viața lor de doi, ajunși acasă, pentru că spectacolul le-a mai relevat o fațetă din viața de cuplu pe care o uitaseră - poate visul, poate speranța...

Ce e plăcut de urmărit la spectacol este că fiecare dintre actori (mai ales la primele reprezentanții s-a văzut asta; poate și pentru că era clară dorința de joc, după atât timp de pauză impusă de pandemie) se implică trup și suflet în rol și strălucește, realmente, pe scenă. Indiferent că e infidel ori rece, cu gândul mai mult la câștig material ori pur și simplu este un egoist cât casa, eroul - oricare dintre personajele din spectacol -

este urmărit cu pasiune de audiență, și aceasta e ceea ce contează. Pentru că astfel, mesajul spectacolului rămâne și după ultimul ecou de gong. Și asta e ceea ce e important pentru arta Teatrului. Nu e doar o clipă care te-a făcut să zâmbești ori să plângi; e mai mult, mai important, mai cu greutate în viața ta. Te atinge cu aripa păsării măiastre; chiar o face când spectacolul e bine realizat.

(1) după lunga perioadă, din 16 martie 2020, când s-a decretat prima Stare de urgență cauzată de apariția în România a virusului SARS-CoV-2, cu spectacol jucat în aer liber - pe o scenă amenajată în apropierea străzii Mihai Eminescu (fosta Regală) în așa fel încât spectatorii să poată sta la distanța impusă de regulile stabilite la sugestia medicilor epidemiologi, iar actorii să fie și ei cât mai bine din punctul de vedere al protecției la boală și care a pus măști tuturor oamenilor, care ne-a obligat să stăm și în case, să urmărim teatru online, să regândim toate tipurile de relații.*

(2) Nici nu a fost nevoie să cumpere bilete, pentru că ele s-au oferit gratuit, în limita spațiului, grație acordului stabilit de comun acord între conducerea TMF și cea a administrației publice brașilene.*

Armanda FILIPINE

Un secol de la semnarea Tratatului de la Paris (28 octombrie 1920) prin care era consacrată pe plan internațional unirea Basarabiei cu România

Anul 2020 are o semnificație aparte pentru teritoriul dintre Prut și Nistru, căci se împlinesc o sută de ani de la semnarea tratatului de la Paris, prin care a fost recunoscută pe plan internațional unirea Basarabiei cu România¹. Astfel, în data de 28 octombrie 1920, la mai bine de doi ani de la decizia de unire a Sfatului Țării din data de 27 martie/9 aprilie 1918, decizie luată cu 86 de voturi pentru, 3 împotriva și 36 de abțineri², reprezentanții Franței, Angliei, Italiei, României și Japoniei semneau tratatul care consacra în plan internațional afirmarea dreptului la autodeterminare al basarabenilor. Într-adevăr, rezoluțiile adoptate de Sfatul Țării, (mai întâi în data de 27 martie 1918, apoi în 27 noiembrie 1918, prin care renunța la condițiile de autonomie regională adoptate anterior), exprimau fără îndoială – în ciuda mistificărilor grosolane ale istoriografiei sovietice – dorința de unire cu România a majorității populației din Basarabia.

Importanța unui asemenea moment istoric impune evocarea lui în paginile acestei reviste, unde vom reliefa și rolul unui brăilean remarcabil, Gheorghe Munteanu-Murgoci, manifestat pe parcursul desfășurării lucrărilor Conferinței de Pace de la Paris (1919 - 1920). Contribuția

lui Murgoci la îndeplinirea idealului de unitate națională a fost trecută sub tăcere în perioada postbelică³, când România s-a aflat sub terifianta dominație sovietică, dar istoriografia română din perioada postdecembristă a recuperat într-o anumită măsură memoria faptelor⁴.

De reținut că lucrările Conferinței de Pace de la Paris au fost deschise la 18 ianuarie 1919, de către președintele Franței, Raymond Poincaré, iar delegația română era condusă de primul-ministrul Ion I.C. Brătianu. Nu mai puțin de 38 de personalități formau impunătoarea delegație română, între care se remarcă Alexandru Vaida-Voevod, Victor Antonescu, generalul Constantin Coandă, Constantin Diamandy, Alexandru Lapedatu, Ion Pelivan sau Ludovic Mrazec, colaboratorul apropiat al lui Gheorghe Munteanu-Murgoci⁵. Observăm astfel că Gheorghe Munteanu-Murgoci nu a fost membru al delegației României, însă complicațiile apărute în *bătălia diplomatică pentru Basarabia*⁶ au determinat autoritățile de la București să valorifice expertiza lui Murgoci în privința Basarabiei, iar patriotul brăilean va fi chemat la Paris pentru a sprijini cu argumentele sale științifice drepturile României asupra acestui teritoriu românesc.

Poziția delegației române la Paris nu era una deloc simplă, iar situația din Basarabia nu era deloc calmă, ca să-i ajute pe diplomații români aflați la Conferința de Pace, deoarece chiar în ianuarie 1919, șeful delegației române, Ionel

¹ Implicarea lui Gheorghe Munteanu-Murgoci în realizarea unirii Basarabiei cu România și rolul său în activitatea delegației României la Conferința de Pace de la Paris, a se vedea Ștefan Afrodor, Gabriel Pascu, *Din viața și activitatea lui Gheorghe Munteanu-Murgoci*, Editura Proilavia, Brăila, 2020, p. 139 - 164.

² Ion Calafeteanu, Viorica-Pompilia Moisuc, *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România. 1917 - 1918. Documente*, Editura Hyperion, Chișinău, 1995, p. 215 - 216. Despre larga susținere a unirii Basarabiei cu România în rândurile basarabenilor a se vedea Valeriu Popovschi, *Biroul de organizare al Sfatului Țării (27 octombrie - 21 noiembrie 1917) / Republica Democratică Moldovenească (Formarea și evoluția. 1917 - 1918)*, volum îngrijit de Gheorghe E. Cojocaru, Editura Academiei Române, Editura Istros, Muzeul Brăilei Carol I, București-Brăila, 2017, p. 310 - 322.

³ Exemplu: Alexandru Codarcea, *Gheorghe Munteanu-Murgoci*, Editura Științifică, București, 1957, p. 12 - 13; Mihai Ceașu, *Gheorghe Munteanu Murgoci, patriot înflăcărat și luptător pentru progres*, p. 55 - 59, în C. Chiriță și Grigore Posea, *Studii și comunicări despre Gheorghe Munteanu-Murgoci*, Buzău, 1973.

⁴ Precum Andrei Pippidi, *Din scrisorile lui G. M. Murgoci în Plaiuri Săcelene*, nr. 81, 2014, p. 8 - 12.

⁵ *România la Conferința de Pace de la Paris (1919 - 1920). Documente diplomatice*, volumul 1, ianuarie 1918 - 28 iunie 1919, Ediție de Dumitru Preda, Ioan Chiper și Alexandru Ghișă, Editura Semne, București, 2010 și Tipo Moldova, Iași, 2020, doc. 100, p. 88 - 89.

⁶ Pentru recunoașterea internațională a unirii Basarabiei cu România a se vedea Valeriu Florin Dobrinescu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia. 1918 - 1940 (Seria Scena și culisele Istoriei)*, Editura Junimea, Iași, 1991.

Brătianu, primea o telegramă din țară, de la Mihail I. Pherekyde, ministrul român de externe, despre situația tensionată din Basarabia și în care îl informa despre uciderea de către bolșevici a eroului brăilean, generalul Stan Poetaș⁷.

Totuși, tratativele în chestiunea Basarabiei se îndreptau, la început, într-o direcție bună. După ce la 1 februarie 1919 delegația României a înaintat **Consiliului celor 10 (Consiliul Suprem**, compus din șefii guvernelor Franței, Marii Britanii, SUA, Italiei și Japoniei și miniștrii de externe ai respectivelor state) un amplu memoriu referitor la legitimitatea unirii Basarabiei cu statul român, care cuprindea inclusiv Actul Unirii Basarabiei din 27 martie/9 aprilie 1918 și rezoluția Sfatului Țării din 27 noiembrie/10 decembrie 1918⁸, marile puteri, Franța, Marea Britanie și SUA au recunoscut legitimitatea actului unirii Basarabiei cu România, iar în martie 1919, **Comisia pentru problemele românești** (care îi cuprindea pe reprezentanții puterilor amintite, dar și pe cel al Italiei), ținând cont de *aspirațiile generale ale poporului Basarabiei*, dar și de *caracterul moldovenesc al acestei regiuni*, **susținea unirea Basarabiei cu România**⁹. Mai mult, chiar la 7/20 martie 1919 avea loc **Congresul populației germane din Basarabia**, la Tarutino. Având în vedere că *Basarabia a cărei populație o formează în cea mai mare parte populația de origine moldovenească (românească), a fost reunită la România-mamă*, congresul a adoptat Declarația de Unire, adică **coloniștii germani ai Basarabiei se consideră și ei reuniți cu Regatul României**¹⁰, fapt care trebuia să sprijine demersurile diplomației române la Paris.

Cu toate acestea, unirea Basarabiei cu România a fost atacată în mod virulent de propaganda bolșevică încă din anul 1918, dar s-a intensificat în primele luni ale anului 1919. Un raport al consulului general al României la Odessa, Sebastian Greceanu, către prim-ministrul Ion I.C. Brătianu, din 3/16 februarie 1919, atrăgea

atenția asupra modului în care erau organizate acțiunile antiromânești. Astfel, la Odessa a fost organizată **Liga pentru eliberarea Basarabiei** de către fostul primar al Chișinăului, C. Schmidt¹¹, și care îi cuprindea *pe frații Krupenski și pe toți foștii înalți demnitari și funcționari ruși din Basarabia*¹², însă *sufletul acestei organizații antiromâne era fostul arhiepiscop al Chișinăului, Anastasie*¹³. Mai mult, **Liga pentru eliberarea Basarabiei** se pregătea în februarie 1919 să trimită delegați la Paris și tipărise pentru a prezenta Aliatilor o broșură în limba rusă intitulată ***În chestiunea Basarabiei. Declarația Uniunii pentru eliberarea Basarabiei adresată reprezentanților diplomatici ai Puterilor Aliate***¹⁴. Situația a continuat să se degradeze la Odessa, căci în martie 1919, **Liga pentru eliberarea Basarabiei nemaștiind ce să însceneze pentru a face impresie asupra Aliatilor, pregătise aici o panahidă (parastas) la Sobor pentru victimele cruzimii românești în Basarabia, slujind bineînțeles arhiereul Atanasie (s.n.)**¹⁵, toate acestea cu atitudinea inexplicabil de pasivă a comandamentului francez, chiar ostilă față de români, **pe care consulul și vice-consulul român la Odessa au subliniat-o în mod repetat**¹⁶. Consulul român Sebastian Greceanu adăuga: *Cu bolșevicii stăm rău de tot. Banditul Rakovski e tare și mare la Kiev. A început prin a trimite la Paris telegrame de protest contra răpirii de către România a Basarabiei și Bucovinei (s.n.), apoi, mai deunăzi, contra intrării trupelor române în Ucraina*¹⁷. Propaganda împotriva unirii Basarabiei cu România nu se făcea doar

¹¹Mai erau organizate încă două asociații cu același scop de a submina unirea Basarabiei cu România, *Comitetul refugiaților din Basarabia*, care îi cuprindea pe mulți evrei fugiți din Basarabia, și *Societatea studenților basarabeni*. *Ibidem*, doc. 215, p. 216.

¹²*Ibidem*.

¹³*Ibidem*. Consulul român era indignat că presa evreiască din Odessa era tendențioasă și publica știri false despre România, fără ca acțiunile defăimătoare sau mitingurile organizate împotriva unirii Basarabiei cu România să fie oprite de Comandamentul francez.

¹⁴*Ibidem*. Tot în luna martie 1919, Liga a mai publicat încă o broșură, *România și Rusia, din punct de vedere basarabean*, însă propaganda Ligii și-a pierdut din intensitate, căci mulți proprietari din Basarabia erau speriați de perspectiva impunerii stăpânirii bolșevice în teritoriul dintre Prut și Nistru. *Ibidem*, doc. 320, p. 386.

¹⁵Numit în documentul anterior Anastasie. *Ibidem*, doc. 309, p. 374 - 375.

¹⁶*Ibidem*, doc. 354, p. 423.

¹⁷*Ibidem*, doc. 309, p. 375.

⁷ *România la Conferința de Pace de la Paris (1919 - 1920). Documente diplomatice*, doc. 158, p. 140.

⁸ *Ibidem*, doc. 166, p. 147 - 160.

⁹ Nicolae Enciu, *În componența României Întregite. Basarabia și basarabenii de la Marea Unire la notele ultimative sovietice*, Editura Academiei Române, Muzeul Brăilei Carol I, Editura Istros, București-Brăila, 2018, p. 377.

¹⁰ *România la Conferința de Pace de la Paris (1919 - 1920). Documente diplomatice*, doc. 306, p. 367.

dinspre Odessa și Kiev ori Petrograd, ci și din alte direcții, după cum reiese din relatarea lui Mihail A. Arion, însărcinatul cu afaceri al României la Stockholm¹⁸.

În aceste condiții, în data de 8 mai 1919, secretarul de stat Robert Lansing a blocat în cadrul Consiliului miniștrilor de externe acceptarea unanimă a raportului comisiei de specialiști care propusese unirea Basarabiei cu România¹⁹. Argumentele invocate de Robert Lansing, precum faptul că nu putea decide asupra teritoriului unui stat cu care puterile aliate nu au fost în război sau că Rusia nu avea un guvern legitim care să participe la negocierile de pace, nu subminau din justețea actului unirii Basarabiei cu România, însă poziția diplomatului american a determinat noi negocieri între Aliați și tergiversarea recunoașterii pe plan internațional a deciziei din 27 martie 1918.

Pe lângă faptul că Robert Lansing a împiedicat adoptarea unei soluții rapide și drepte pentru consacrarea internațională a unirii Basarabiei cu România, unii dintre membrii elitei din Basarabia, ostili românilor și chiar susținători ai intereselor rusești, precum Alexandru N. Krupenski sau Vladimir N. Tziganco, au sosit în anul 1919 la Paris unde au profitat de pe urma relațiilor încordate ori a disputelor dintre prim-ministrul Ionel Brătianu și prim-ministrul Franței Georges Clemenceau sau cu președintele american W. Wilson și au desfășurat o activitate susținută, prin articole de presă, broșuri etc., cu scopul de a *dovedi* că unirea Basarabiei cu România s-a înfăptuit prin *forță și corupție*²⁰ și nu a fost un act al voinței naționale românești care a pus în aplicare principiul dreptului la autodeterminare.

În acest context, Gheorghe Munteanu-Murgoci, care îi înfruntase pe unii dintre cei care acționau la Paris împotriva intereselor naționale românești în timpul dezbaterilor pentru realizarea reformei agrare în Basarabia, pe parcursul anului 1918, iar pe alții îi cunoscuse la Odessa (acolo unde

a acționat *Liga pentru eliberarea Basarabiei*), era solicitat de guvernul român pentru a sprijini cauza națională la Paris²¹. De reținut că încă din ianuarie 1919, prim-ministrul Ion I.C. Brătianu trimitea o radiogramă către Mihail I. Pherekyde, ministru al Afacerilor Străine al României, prin care solicita mai multe acte, lucrări și statistici necesare documentării membrilor delegației române la Conferința de Pace de la Paris, între care se aflau și *studiile profesorului Murgoci despre Românii de dincolo de Nistru*, publicate în jurnalul *România Nouă* din Chișinău²². Astfel, la începutul lunii iulie 1919, când s-a discutat în Consiliul Suprem al Conferinței de la Paris configurația frontierelor orientale ale României²³, Murgoci a fost chemat la Paris deoarece *cunoștea foarte de aproape și foarte bine situația etnică a provinciei*²⁴. Despre rolul și importanța lui Murgoci la Paris, în anii 1919 - 1920²⁵, două mărturii sunt prețioase. În mod convingător, Vintilă Brătianu arăta că Murgoci *la Paris, în urma lămuririi drepturilor neamului contestate, el adună, scrie și propagă toate datele trebuincioase pentru apărarea drepturilor noastre*²⁶. Apoi, Ion Pelivan menționează printre *Prietenii noștri* la Conferința de pace de la Paris (1919 - 1920), în urma căreia a fost recunoscută unirea Basarabiei cu România, și pe Gheorghe Munteanu-Murgoci, care a adus *un deosebit serviciu alături de alți doi profesori, Alexandru Lapedatu și Eugen Neculcea*²⁷.

Într-adevăr, în iulie 1919, Alexandru Lapedatu și Gheorghe Munteanu-Murgoci au fost trimiși de guvernul român la Paris, în chestia Basarabiei²⁸. După cum notează Alexandru Lapedatu în Amintiri: o telegramă a

²¹ Oricum, la Paris, ministrul român Victor Antonescu a creat un birou de presă încă din ianuarie 1918, din care făceau parte Mario Roques, profesor la Sorbona, scriitorul Dimitrie Drăghicescu, Alexandru Lapedatu și geologul Gheorghe Munteanu-Murgoci. Gavin Bowd, *Emmanuel de Martonne, géographe en guerre*, în *Transylvanian Review*, vol. XXVII, supplement no. 2 (20018), p. 151.

²² Cf. *România la Conferința de Pace de la Paris (1919 - 1920). Documente diplomatice*, doc. 137, p. 123 și doc. 172, p. 170

²³ Nicolae Enciu, *op. cit.*, p. 381.

²⁴ Alexandru Lapedatu, *Scrieri alese. Articole, cuvântări, amintiri*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985, p. 362.

²⁵ Constantin Murgoci, *Gheorghe Munteanu-Murgoci – savant și patriot*, în *Analele Brăilei*, serie nouă, an XVIII, 2018, nr. 18, p. 79 - 81.

²⁶ Apud St. Cantunari și Em. Protopescu-Pake, *Gheorghe Munteanu-Murgoci (1872 - 1925). Schiță biografică*, Cultura Națională, București, 1926, p. XVI.

²⁷ Ion Pelivan, *op. cit.*, p. 397.

²⁸ Nicolae Iorga, *Memorii*, vol. II, *Însemnări zilnice (mai 1918 - martie 1920)*, p. 229.

¹⁸ *Ibidem*, doc. 283, p. 330 - 333.

¹⁹ Valeriu Florin Dobrinescu, *op. cit.*, p. 80.

²⁰ Ion Pelivan, *Istoric al mișcării de eliberare națională din Basarabia*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note, bibliografie și indice de nume de Ion Constantin, Ion Negrei și Gheorghe Negru, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2012, p. 392. A se vedea și Constantin Botoran, Ion Calafeteanu, Eliza Campus, Viorica Moisuc, *România și Conferința de Pace de la Paris (1918 - 1920)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 241 - 244.

ministrului nostru la Paris, Victor Antonescu, cerea guvernului, la intervenția lui De Martonne, ca eu și prietenul G. Munteanu-Murgoci să fim trimiși de îndată la Paris, întrucât urma să se ia în discuție chestiunea Basarabiei... Murgoci era cerut ca unul ce cunoștea foarte de aproape și foarte bine situația etnică a provinciei, cu starea de spirit a populației ei, întrucât, între timp făcuse, împreună cu De Martonne, o călătorie în Moldova de peste Prut tocmai în vederea cercetării stării de acolo²⁹. Alexandru Lapedatu îl descrie pe Murgoci ca pe un excelent tovarăș de călătorie, apreciind în mod deosebit cunoștințele sale bogate și variate, ca și curiozitatea sa pentru orice fel de studii și cercetări³⁰.

Mai mult, Alexandru Lapedatu consemnează că atunci când s-a întâlnit cu geologul Douglas W. Johnson, șeful sectorului de frontiere geografice în cadrul delegației SUA la Conferința de Pace, ne-am dat seama că ceea ce se urmărea nu era să se cerceteze și examineze temeiul drepturilor noastre asupra Basarabiei, ci să retrocedăm Bulgariei Dobrogea meridională (Cadrilaterul), așadar o chestiune politică care nu era de competența noastră³¹, fapt pentru care cei doi specialiști români, alături de delegația de basarabeni ce venise la Paris cu același scop, au fost nevoiți să se întoarcă în țară. Oricum, Alexandru Lapedatu³² a fost impresionat de influența lui Murgoci asupra lui Douglas Johnson. De fapt, geologul brăilean era în relații amicale nu doar cu geologul Douglas W. Johnson, ci și cu soția acestuia, care își pierduse vederea de ceva vreme, absolută și ea de geologie și pe care îi cunoscuse cu mulți ani înainte, mai exact din timpul călătoriei soților Murgoci în America³³.

Acțiunile lui Murgoci au avut însă finalitate, căci călătoria la Paris, din iulie 1919, a fost folosită de geograful brăilean pentru a publica o

lucrare de referință despre populația Basarabiei. Astfel, Murgoci a elaborat un memoriu succint și clar privind chestiunea Basarabiei care a fost tipărit în 3.000 de exemplare care au fost înmânate tuturor notabilităților vieții politice, culturale și diplomatice ale Parisului³⁴. Această lucrare era în legătură directă cu acțiunea prietenului și colaboratorului său francez De Martonne. De altfel, chiar în 7 iulie 1919³⁵, De Martonne s-a întors în Franța după o călătorie în Basarabia, concluzia sa fiind aceea că *De toutes les provinces qui composent le domaine historique de la Roumanie, la Bessarabie est une des plus nettement roumaines*³⁶.

Ideile din acest memoriu le vom regăsi într-o lucrare apărută un an mai târziu, tot la Paris³⁷, concluzia lui Murgoci fiind indubitabil aceea că *La Bessarabie a été de tout temps un pays moldave*³⁸ (*Basarabia a fost dintotdeauna o țară moldavă*). Mai mult, Gheorghe Munteanu-Murgoci își exprima răspicat convingerea referitoare la modul în care Basarabia a înfăptuit unirea cu statul român: *Cette province, restée, malgré tout, profondément moldave, s'unit, par la volonté de son peuple, a la mère patrie et vient reprendre la vie interrompue en 1812 - 1878*³⁹ (*această provincie, rămasă, în ciuda a tot, profund moldavă, s-a unit, prin voința poporului*

³⁴ Alexandru Lapedatu, *Amintiri*, p. 537. Dimitrie Drăghicescu mai tipărise în anul 1919 un studiu subvenționat de legația română de la Paris. Lucrarea se intitulează *La Bessarabie et le droit des peuples* și care era astfel o completare binevenită a cărții scrise împreună cu savantul Murgoci. A se vedea Gavin Bowd, *art.cit.*, p. 153.

³⁵ Gavin Bowd, *art.cit.*, p. 150 - 159.

³⁶ *Ibidem*, p. 157.

³⁷ G. Murgoci, *La population de la Bessarabie. Étude démographique. Avec cartes et tableaux statistiques*, prefăcută de Em de Martonne, Paris, 1920, p. 53, scria *Le caractère essentiellement roumain de la Bessarabie s'est donc conservé malgré cent six ans de domination russe et malgré les efforts de russification dont nous aurons à reparler. Car si la bourgeoisie et la noblesse sont en grande partie russifiées, -mais ce ne sont pas même 5000 familles - les paysans sont restés moldaves. Contre la russification, ils ont agi par une résistance passive, n'allant ni à l'école, ni à l'église, dont ils ne comprenaient pas la langue... ils conservent aujourd'hui encore les rudiments de culture roumaine qu'ils possédaient avant l'occupation russe, certaines formes provinciales anciennes d'une centaine d'années de la langue roumaine, des néologismes russes, à côté des éléments slaves archaïques et des éléments essentiels de la langue latine que le roumain a conservée à travers dix-huit siècles de malheurs.*

³⁸ *Ibidem*, p. 6.

³⁹ *Ibidem*, p. 12.

²⁹ Alexandru Lapedatu, *Amintiri*, Editura Albastră, Cluj-Napoca, 2015, p. 193.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² A se vedea și Ioan Oprea, *Alexandru Lapedatu în cultura românească*, Editura Științifică, 1996, p. 43 - 44.

³³ De altfel, soții Johnson le-au organizat celor doi români un dîneu la hotel Crillon din Paris, Alexandru Lapedatu povestind cu nedisimulată emoție modul în care s-a desfășurat evenimentul și ținând să sublinieze: *Deși rezervați cum erau în genere, americanii, grație camaraderiei sale cu Murgoci și amestecului franc și deschis al acestuia, au față de noi o atitudine amicală.* Alexandru Lapedatu, *Amintiri*, p. 195.

său, cu patria mamă și și-a reluat viața întreruptă între 1812 - 1878)⁴⁰.

Cu siguranță, activitatea lui Gheorghe Munteanu-Murgoci a contribuit în mod decisiv la contracararea propagandei bolșevice - și nu doar - care căuta să submineze recunoașterea internațională a unirii Basarabiei cu România. De altfel, într-un document din noiembrie 1919, SUA urmau poziția Angliei și Franței, fiind deschisă calea către recunoașterea unirii. Totuși, situația Basarabiei a fost apoi clarificată în urma Conferinței puterilor aliate și asociate de la Londra, din primăvara anului 1920, unde o implicare decisivă a avut-o marele diplomat Nicolae Titulescu⁴¹, pentru ca în 28 octombrie 1920 să fie semnat Tratatul de la Paris care recunoștea unirea Basarabiei cu România, care nu s-a bucurat însă de aprobarea SUA.

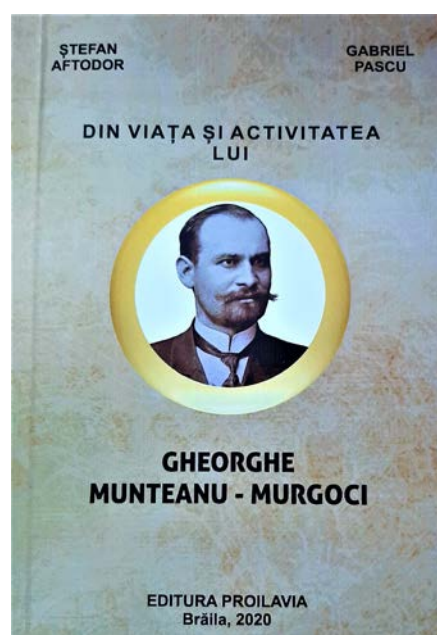
De reținut că tratatul a fost semnat în 28 octombrie 1920 de reprezentanții Marii Britanii (Eduard-Georges Villiers), Franței (Georges Leagues), Italiei (Lelio Bonin Longare) și României (Take Ionescu), iar reprezentantul Japoniei (viconte Isau) l-a semnat câteva zile mai târziu. Oricum, *considerând că din punct de vedere geografic, etnografic, istoric și economic, unirea Basarabiei cu România este pe deplin justificată*, articolul 1 stipula că *Înaltele părți contractante recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei, cuprins între frontiera actuală a României, Marea Neagră, Cursul Nistrului...*⁴² România își lua angajamentul, prin articolul 3, să respecte Tratatul Minorităților semnat la Paris în decembrie 1919, iar următoarele articole confereau drepturi depline locuitorilor

⁴⁰ În afara acestui memoriu, în anul 1919, savantul brăilean a publicat împreună cu Dimitrie Drăghicescu, un studiu intitulat *Les Roumains d'Ukraine*, lucrare mai puțin popularizată în România. A se vedea și Ingrid-Monica Iavorschi, Ștefan Aftodor, *Un studiu mai puțin cunoscut al lui Gheorghe Munteanu-Murgoci și Dimitrie Drăghicescu: Les Roumains d'Ukraine*, în *Murgoci – un secol de istorie. 1919-2019*. Culegere de studii și articole ale profesorilor și elevilor Colegiului Național Gheorghe Munteanu-Murgoci, Brăila, volum coordonat de Ștefan Aftodor, Text îngrijit de Daniela Drăghici și Ingrid-Monica Iavorschi, Editura Proilavia, Brăila, 2019, p. 37 - 46.

⁴¹ Nicolae Titulescu, *Politica externă a României (1937)*, Ediție îngrijită de George G. Potra, Constantin I. Turcu, Ion M. Oprea, Colecția Opera Omnia, Tipo-Moldova, Iași, 2020, p. 113.

⁴² Ion M. Anghel, *Tratatul de la Trianon și Paris din 1920 (Tratatul de pace dintre Puterile Aliate și Asociate și Ungaria și Tratatul privitor la Unirea Basarabiei cu România). Documentele prin care s-a consfințit înfiptuirea României Mari*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2018, p. 182 - 183.

Basarabiei. Prin articolul 8, România își asuma responsabilitatea pentru partea proporțională ce revine Basarabiei din datoria publică a Rusiei, precum și din celelalte angajamente financiare ale statului rus. Să mai adăugăm că și Rusia era invitată să adere la Tratatul de față, care însă nu va intra în vigoare decât după ce aveau loc ratificările puterilor semnatare, și cu începerea de la intrarea în vigoare a Tratatului semnat de principalele puteri aliate și asociate și România la 9 decembrie 1919⁴³. În fine, Tratatul de la Paris a fost ratificat de Marea Britanie în anul 1922, de Franța în 1924⁴⁴, în timp ce de Italia abia în anul 1927, pentru ca Japonia să nu-l ratifice niciodată.

Așadar, după îndelungi tratative, România reușea să semneze tratatul de la Paris din 28 octombrie 1920, care consacra în plan internațional desăvârșirea statului național unitar român, însă valoarea sa a fost diminuată de doi factori fundamentali: URSS nu a recunoscut niciun moment prevederile acestui tratat, apoi Japonia nu l-a ratificat, ceea ce a făcut ca din punctul de vedere al dreptului internațional tratatul să aibă mai mult o valoare morală, spulberată și aceasta prin evenimentele ce au urmat pactului Ribbentrop-Molotov.

Ștefan AFTODOR

⁴³ *Ibidem*, p. 185.

⁴⁴ Tratatul a fost promulgat de președintele Franței, A. Millerand, în data de 9 aprilie 1924. A se vedea Gheorghe Cojocaru, *Franța și ratificarea tratatului Basarabiei din 28 octombrie 1920, de la Paris*, în *Revista de Istorie a Moldovei*, nr. 1 (105)/2016, p. 85.

ARTĂ ȘI CRONICĂ DE ARTĂ

Expoziții și expozanți

Galeria de Artă Brăila se află în Piața Traian, colț cu Calea Galați. Aici, expozițiile sunt organizate, în principal, de către Uniunea Artiștilor Plastici, Filiala Brăila, în colaborare cu Centrul de Creație, dar

există și câteva expoziții realizate de Centrul de Creație, împreună cu alte instituții brăilene.

Ne referim, de asemenea și la Galeria de Artă a Muzeului Brăilei, aflată în apropiere, pe strada Galați, la parterul Muzeului, ce poartă numele faimosului pictor și gravor brăilean, Gheorghe Naum. Aici se desfășoară expoziții organizate de Muzeul Brăilei *Carol I*, secția *Artă*, atât cu exponate din colecția muzeului, din patrimoniul și din depozitele muzeului, cât și cu lucrări noi, realizate de artiști plastici contemporani din Brăila și din țară sau alte expoziții aduse cu ajutorul institutelor culturale din România.

Sigur, în afară de aceste două galerii de bază, mai există și alte spații expoziționale: unul dintre ele se află în interiorul Teatrului *Maria Filotti*, în special în porțiunea numită *Sala Avantgarde*, dar și în holul monumental, aflat în centrul spațiului teatrului.

De asemenea, mai există spații expoziționale la Muzeul de Etnografie, atât în holul central, cât și în anumite spații din traseul muzeal, la mansarda muzeului *Panait Istrati*, la casa memorială *Dumitru Panaitescu Perpessicius*, dar și în clădirea Bibliotecii Județene *Panait Istrati*, unde există mai multe spații de expunere, atât în holul central, cât și pe casa scării sau în anumite încăperi ale instituției.

Sigur, fiecare dintre aceste spații expoziționale

are anumite caracteristici și se pot expune, în special, obiecte sau documente care au legătură cu aceste instituții sau exponate, în general.

Putem vorbi despre expoziții temporare sau expoziții definitive.

La Galeriile de Artă ale Muzeului Brăilei *Carol I*, Galeria *Gheorghe Naum*, am întâlnit o expoziție specială care alătură imagine și text. Este vorba despre expoziția organizată de curatorul Alina Mircea, absolventă a secției de Istoria Artei București, muzeograf al Muzeului Brăilei *Carol I*, doctorand, care a colaborat cu artistul plastic Raluca Spătaru Iancu și cu fotograful Alexandru Paraschiv. Cei doi colaborează de ceva vreme și au avut mai multe proiecte împreună, iar această expoziție este rodul unui alt proiect, pe care l-au gândit separat, dar care a dus la un numitor comun al preocupărilor lor zilnice, acelea de a observa viața curentă și de a descoperi în ea frumusețile ascunse, frumusețile pe care fiecare dintre noi am putea să le observăm și de care am putea să ne bucurăm. Așadar, Raluca Spătaru Iancu, o foarte talentată artistă brăileancă, absolventă a Liceului

de Artă (chiar mi-a fost elevă o scurtă perioadă) și absolventă a Universității Naționale de Artă București, secția pictură murală, a realizat mai multe expoziții atât personale, cât și colective și are participări la expoziții naționale și chiar internaționale. A avut colaborări cu creatori de literatură, care s-au materializat în organizarea unor expoziții: una de poezie și lucrări în acuarelă - realizate de Raluca și alta, o carte de versuri, scrisă de Virginia Sâmpetru, ale cărei ilustrații sunt realizate, în acuarelă, de către Raluca. De asemenea, Raluca a mai realizat, cu succes, de-a lungul timpului și picturi de șevalet, icoane, artă în spațiu public.

De data aceasta, Raluca s-a așezat în postura creatorului de literatură și a realizat câteva poeme care înglobează trăirile pe care le-a simțit de-a lungul timpului: fie în copilărie, fie pur și simplu observând spațiul de zi cu zi.

La rândul lui, Cristian Paraschiv, un deosebit talentat fotograf, a avut multiple colaborări cu artiști brăileni și nu numai. A avut o expoziție la Centrul Cultural *Nică Petre* și alte expoziții atât în țară, cât și peste granițe.

Până în prezent, activitatea sa în domeniu cuprinde, pe lângă un portofoliu foarte variat, o participare, în 2009, la Expoziția Internațională de Lomografie *Lomo Sapiens*, organizată la Galeria Municipală din Harkov, Ucraina, și un dosar publicat în numărul 2 al revistei de artă contemporană *Formaje*, în 2010. În anul 2012, a fost inclus în albumul *Plastic Cameras: Lofi Photography in the Digital Age*, alcătuit de Chris Gatum și publicat de prestigioasa editură Ammonite Press.

Am admirat profunzimea cunoștințelor tehnice pe care Alexandru Paraschiv le are și cu care se joacă, experimentează. El își găsește bucuria în aceste experimente atât tehnice, cât și vizuale în domeniul fotografiei. În principal, lucrează pe film, cu aparate de fotografiat clasice, dar are și fotografii digitale, pe suport digital integral. Partea de fotografie clasică o realizează pe film; de asemenea, developarea îi aparține, după care, tot el scanează filmele și le transpune în format digital.

Raluca a văzut foarte multe dintre fotografiile lui Alexandru și a ales acele imagini care să fie un rapel, o similitudine cu conținutul versurilor pe care ea le-a scris. Așa a început colaborarea pentru acest proiect.

Titlul expoziției este sugestiv pentru ceea ce au arătat în ea, respectiv *Imagini dintr-un jurnal inexistent*. Inexistent poate pentru că ceea ce fac ei se derulează ca o relație firească a ființei lor cu actul creației, respectiv cu actul înregistrării pe peliculă pentru Alexandru sau cu actul transcrierii în versuri la Raluca.

Experiența plastică a Ralucăi, de data aceasta, ne aduce o lucrare realizată în lut ars, respectiv în ceramică glazurată, care reprezintă, de fapt, cuvinte. Deci, ea a modelat în lut literele primelor cuvinte dintr-unul dintre poemele scrise de ea, poem sugestiv pentru modul în care persoana ei se raportează la propria ființă și la exteriorul în care trăim cu toții.

Această formă de expunere a cuvintelor, pe care o vom numi *instalație* ne-a invitat și pe noi să ne oglindim în luciul glazurii sau în apa

din interiorul fiecărui cuvânt, astfel încât să ne observăm. Aceste cuvinte sunt un singur chip în atâtea chipuri. Poate fi și un joc de cuvinte, dar este sigur și o realitate interioară a fiecăruia dintre noi, așa cum ne manifestăm cu noi înșine, cu anumite persoane din jurul nostru sau cu anumite obiecte sau cum ne manifestăm de-a lungul zilei. Câte chipuri avem fiecare dintre noi, deși suntem un singur chip?

Sigur, frumusețea acestor dialoguri dintre text și imagine rămâne o carte deschisă. Chiar i-am invitat pe cei doi expozanți să meargă mai departe cu această expoziție și să o transpună într-o publicație sau într-o formă de mapă, în care să se poată alătura imaginile și poemele expuse.

Talentul și bucuria de a crea a fiecăruia dintre acești doi artiști au fost foarte bine puse în valoare de modul în care Alina Mircea, muzeograful și curatorul expoziției a reușit să le integreze în spațiul generos al Galeriei Muzeului Brăilei Carol I, iar atmosfera expozițională generală a fost una de introspecție, de autoanaliză, de dialog cu sinele, așa cum cei doi fac acest lucru, probabil, zi de zi, moment de moment.

Fiecare dintre aceste expoziții pe care le vedem, expoziții temporare, care stau într-un muzeu poate ceva mai mult, o lună sau poate

chiar două, iar într-o Galerie de Artă obișnuită, două sau trei săptămâni, poate fi un prilej de bucurie și de a schimba cumva aspectul cotidian al vieții noastre.

Discuția rămâne deschisă și ne mai putem interesa despre ce reprezintă o *instalație*, ce înseamnă un *happening*, ce exprimă un astfel de concept în zona artei vizuale, a artei plastice. Se consideră o modernitate, dar această modernitate a început din anii '20 -'40, din perioada cubistă și nu numai.

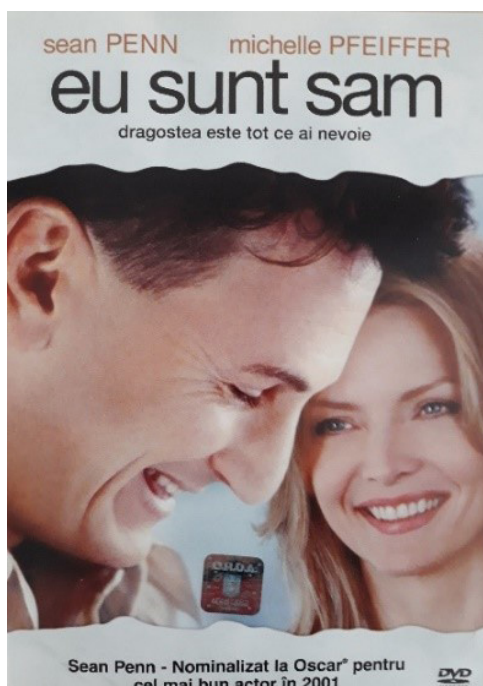
După această expoziție, tot muzeograful Alina Mircea a organizat, în cadrul Galeriei de Artă, o expoziție cu lucrări de grafică și gravură din arhiva Muzeului, reflectând preocuparea artiștilor din perioada de până în 1990 pentru folclor. Sigur, o altă direcție, o altă preocupare și o nouă sursă de semne de întrebare sau o nouă sursă de răspunsuri.

Periplul expozițiilor este perpetuu; mereu există expoziții de văzut, cultivându-ne mintea, sufletul, ochii sau mai bine zis întreaga ființă cu frumuseți, experiențe plastice, folclorice, experiențe de viață, în general.

Marilena IOANID

Eu sunt Sam

Filmul *Eu sunt Sam*, în regia lui Jessie Nelson îi are distribuiți în rolurile principale pe Sean Penn (Sam Dawson), Michelle Pfeiffer (Rita Harrison) și Dakota Fanning (Lucy Diamond Dawson). Este un film fără creaturi fantastice, fără supereroi sau efecte speciale, dar care te cucerește din primele minute, ireversibil.

Cu un subiect simplu, dar foarte bine împachetat și cu un joc actoricesc excelent, motiv pentru care Sean Penn a fost nominalizat la premiul Oscar pentru cel mai bun actor, în anul 2001, filmul te ține aproape de ecran pe toată durata derulării acestuia și, mai mult de atât, te determină să-l așezi în raftul cu filme *de revăzut*.

Elementele centrale pe care se clădește filmul sunt dragostea și tot ceea ce derivă din ea: emoție, dăruire, gingășie, altruism, prietenie adevărată, toate acestea fiind potențate de uriașul talent cu care actorii își joacă rolurile. Funcționând asemenea unui incubator de sentimente, generează scene care îți pătrund direct în suflet, de unde nu le mai poți scoate, și nici nu îți dorești.

Filmul expune viața de adult a lui Sam Dawson, un bărbat cu un anumit grad de retard mintal, care rămâne singur cu copilul său abia născut dintr-o relație întâmplătoare. Se vede pus într-o situație nouă, despre care nu știe nimic, însă nu își pune nicio clipă problema abandonului. Nu

i se pare greu ceea ce face, nu se simte depășit de o situație nouă și grea, având un profund simț al datoriei și multă dragoste, pe care o dăruiește necondiționat. Este pasionat de muzica formației Beatles și raportează multe evenimente din viața acestora la realitatea pe care o trăiește el însuși. Reușita coloană sonoră întregeste acest parteneriat avantajos.

Legătura dintre tată și copil este deosebită, fetița (Lucy Diamond Dawson) având multă îngăduință vis-à-vis de modul limitat de gândire și de comportament al tatălui. Îi spune deschis că nu este ca alți tătici, dar îl roagă să nu-i pară rău, pentru că se consideră norocoasă.

Este impresionant modul în care se protejează unul pe celălalt (fetița nu vrea să pronunțe un cuvânt pe care tatăl nu l-a putut citi), iar când Sam își conștientizează limitele, o încurajează pe fată, cu autoritate chiar, să-l depășească.

Însă, fiecare etapă aduce cu ea o nouă provocare, astfel încât la un moment dat, autoritățile îi pun la îndoială abilitățile de părinte. Face față cu bine și acestui moment, contactând cel mai bun avocat, nefăcând niciun rabat, hotărât să își sacrifice integral veniturile pentru reușită. Dând dovadă de multă perseverență, înmoaie inima aspră și capricioasă a avocatei Rita Harrison, interpretată, la nivelul așteptărilor, de Michelle Pfeiffer, convingând-o să-i stea alături în lupta pentru custodia fetiței. Povestea schițează câteva semne de întrebare, îndemnând, la un moment dat, chiar la o reflecție personală.

În timp ce Sean Penn joacă cu brio retardul, micuței Dakota Fanning îi sclipesc, în permanență, ochii de inteligență. Cei trei actori amintiți, alături de întreaga echipă, însuflețesc o poveste de viață, formând un trio câștigător pe termen lung.

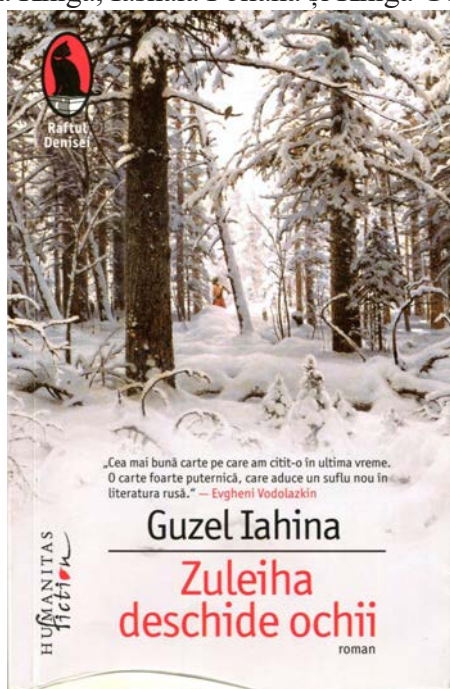
Cu toate că peste data apariției (2001) s-au mai așternut ceva ani, filmul va fi întodeauna de actualitate, fiind desprins din realitatea perpetuă a vieții. Cred că poate fi considerat un film terapeutic, în urma căruia te încarci de sentimente pozitive, devii mai uman, mai empatic, mai îngăduitor. Cu alte cuvinte, cele 132 de minute alocate vizionării filmului nu sunt pierdute, ci sunt multiplicare din punctul de vedere al câștigului sufletească.

Irina ENE

Zuleiha deschide ochii - Guzel Iahina

Guzel Iahina s-a născut în anul 1977, în orașul Kazan, din Rusia, absolvind Facultatea de Limbi Străine a Institutului Pedagogic de Stat din Kazan, mutându-se apoi în Moscova, unde și-a completat studiile în domeniul scenografiei. După o carieră în relații publice și publicitate și numeroase colaborări cu reviste cunoscute, Guzel Iahina publică, în 2015, primul său roman, *Zuleiha deschide ochii*, inspirat din relatările bunicii sale, o învățătoare cu origini tătarăști, care a fost nevoită să petreacă peste cincisprezece ani într-o colonie de muncă din Siberia.

Cartea a fost considerată marea revelație a literaturii ruse, fiind primită cu entuziasm la apariție de Ludmila Ulițkaia și Evgheni Vodolazkin și recompensată cu premii importante precum Bolșaiia Kniga, Iasnaia Poliana și Kniga Goda.

Romanul spune povestea unei tinere dintr-un sat de tătari, Zuleiha, a cărei viață este extrem de dură. Căsătorită de la cincisprezece ani cu un bărbat mult mai în vârstă, aceasta a avut împreună cu soțul ei patru fete care nu au supraviețuit, urmând astfel nemiloasa profeție a Strigoaicei, soacra oarbă și aproape surdă a tinerei fete. Asprimea condițiilor naturale, nedreptatea cu

care este tratată de soț și de soacră, credința nestrămutată într-o soartă din care sustragerea este exclusă, resemnarea în ceea ce privește condiția sa de femeie supusă unor reguli nescrise, toate acestea atrag cititorul într-o lume dominată de un realism magic ce fascinează.

Instaurarea regimului sovietic aduce după sine deschiaburirea țăranilor, iar Murtaza, soțul Zuleihăi, știe că trebuie să își ascundă bunurile, moment în care este ucis de către comandantul Ivan Ignatov din Armata Roșie. Zuleiha, alături de alți țărani cărora le-au fost confiscate averile, de intelectuali leningrădeni și de deținuți de drept comun, este deportată în Siberia. Drumul cu trenul și apoi cu o barjă este sub demnitatea umană, iar pustietatea înghețată a Siberiei îi face pe cei treizeci de supraviețuitori să își forțeze limitele pentru a putea supraviețui în primul an.

Comandantul coloniei de lucru este însuși Ignatov, care ajunge, treptat, să înțeleagă gravitatea faptelor sale și să capete o conștiință. Între el și Zuleiha se naște o stranie poveste de dragoste, însă pentru femeie va fi întotdeauna prioritar fiul acesteia, Iusuf, pe care îl naște la scurt timp după ce ajunge în lagărul de muncă, aproape cu prețul vieții sale.

Romanul impresionează prin forța sa epică, dar și prin elogiul adus umanității, ce poate supraviețui, se pare, în cele mai aspre condiții.

Cea mai bună veste pe care ne-o aduce această importantă apariție literară: marele roman rusesc, atât de aproape cititorilor îndrăgostiți de noblețe și compasiune, nu a murit! La numai patruzeci de ani, Guzel Iahina reaprinde flacăra care l-a condus pe Pasternak la Nobel. Un debut extraordinar, care îți merge la inimă – menționează editorii cărții.

Roxana NEAGU

Dincolo de patul armei - Vergil Matei

Ziarist de formație, Vergil Matei aduce în atenția cititorilor în *Dincolo de patul armei (Jurnal de diribau)*, carte apărută în 2018 la editura Lucas, Brăila, 212 pagini, o lume specială a armei geniu. Este un univers alcătuit din elementele cele mai contondente ale unei societăți socialiste care se voia corectă și mobilizatoare. Facem cunoștință cu batalioanele disciplinare unde sunt repartizați hoții, violatorii, *dușmanii societății* și unde arma de bază o constituie lopata, iar instrucția militară este doar o poveste de adormit copiii. Aceste *elemente* construiesc obiectivele economice ale socialismul cu sudoarea palmelor, cu presiunea termenelor limită și cu gândul doar la eliberare.

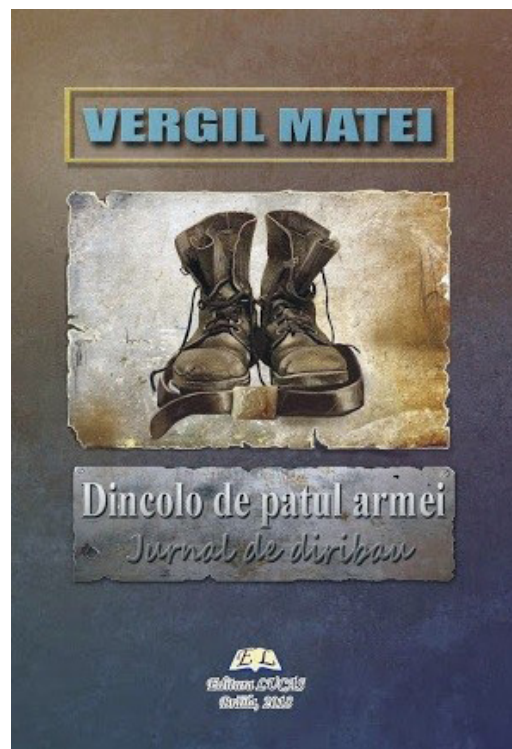
Vergil Matei are experiența scrisului pe care l-a practicat la mai multe cotidiane din Brăila, unde a fost redactor. Are și experiența cărților având publicat un volum de reportaj, intitulat *Acasă la Fănuș*, Brăila, editura Edmunt, 2014, unul de memorialistică, *Acasă la Mărtinești*, Brăila, editura Lucas, 2016, dar și *Întâmplări de peste zi*, 2018. Toate acestea l-au ajutat să construiască fidel universul militar al *diribaului*.

Pentru cei nefamiliarizați cu limbajul cazon sau care pur și simplu nu *au prins* acele timpuri, Vergil Matei are ideea de a introduce mici descrieri, informări sau explicații pentru ca toți cititorii să poată înțelege despre ce este vorba. E o găselniță făcută ușor din condei care nu strică, care ajută și care dezmoștește unele întrebări incipiente.

Povestea începe cu încorporarea autorului în armată, la arma geniu, ajungând la efectuarea stagiului militar obligatoriu prin diverse unități, toate aflate sub același regim de muncă și de multe ori cu aceiași comandanți, și se termină cu eliberarea acestuia și revenirea la viața civilă. Urmărim peripețiile perioadei cu lucrurile bune

și rele. Folosind un limbaj *colorat*, specific de altfel armei, Vergil Matei reușește să redea cu autenticitate acea lume unică. Avem și un arsenal de porecle, nume ciudate și supranume. Astfel un personaj este *Aniliere*, altul colonelul *Tămâioară* și tot așa.

Jucându-se cu poveștile, cu reportajul dus uneori pe culmile mărețe descoperite de Geo Bogza, împletite cu momentele despre locurile natale și personajele fabuloase ale copilăriei, autorul ne ține captivi, ne fascinează. Întâmplările vin peste noi ca într-o lume nebună, cu secvențe uneori de un absurd *ionescian*, alteori de un *sirop* demn de cele mai bune telenovele sud-americane. Personajele sunt fascinante, uneori construcția amintind de cărțile lui Sven Hassel. Și Vergil Matei are un camarad, *Micuțu*, la fel de inventiv și cinic ca al scriitorului danez.

Având în vedere originea umilă a celor care populau barăcile de muncă, este de înțeles că de multe ori limba vorbită nu este limba română

literară, ci o limbă specifică, umplută până la refuz de cuvinte cu sensuri proprii, cu semnificații inexistente în dicționare, dar care îmbracă perfect necesitățile de comunicare ale oamenilor de acolo. Cu toate acestea, limba folosită în carte este vie, perfect inteligibilă pentru cititor, care preia fără să vrea, captivat de poveste, expresii sau licențe. Este un mare merit al autorului care construiește astfel realist povestea. Trebuie să precizăm că totul a avut la bază întâmplările proprii vieți, deci filonul bogat pe care îl exploatează este de primă mână.

Stilul șugubăț al povestirii ajută la depășirea unor momente care, în viața de zi cu zi, nu ar fi trecut neobservate, dar care aici, *la geniu*, sunt de nivelul banalului. Zicerea celebră din epocă – în armată nu se fură, ci doar se completează – conține esența mentalității generale. Furtul, minciuna, micul trafic, falsificarea de documente, pierirea șefilor sunt libertățile pe care și le permit, ținute în frâu doar de termenele și recepțiile obiectivelor. Nimic de pe lume nu le este străin și nimic nu le poate sta în cale. Viața grea poate fi îmbunătățită de fiecare prin aportul propriu atât timp cât o mână o spală pe alta.

Tensiunile nu lipsesc. Avem umilințe, nedreptăți, rigidități, dar și camaraderie, unitate, mândrie. Toate se îmbină ca în viață.

Umorul este uneori negru precum în momentul primirii și apoi al predării propriei arme: *În una din zilele care au urmat, pe lângă roabă, lopată sau patent am pus mâna pe arme! A mea avea încrustat pe plăcuța de identificare, alături de serie, și anul de fabricație, 1942. O pușcă ZB care făcuse războiul și cu care noi urma să apărăm cuceririle revoluționare ale poporului descrise în cartea roșie.*

Iată o deviză scrisă cu litere mari: *Bună dimineața, roabă!// Eu sunt rob și tu ești roabă,/ hai, să ne-ambalăm la treabă* completată de urarea: *Bine ați venit, Dracu v-a găsit!*

Indiferent cum este armata, o armată fără dragoste nu este posibilă. Și Vergil Matei presară

astfel de episoade uneori inocente, alteori pline de văpaie, dar surprinzător de decente pentru *acea lume*. Poate că timpurile nu erau la fel de libertine ca azi și pentru dragoste, cum erau pentru furt sau poate autorul a dorit să pună în lumină doar armata, fără a-i ciobi din splendoarea ei cu alte scene.

Văzută din perspectiva unuia care trăiește pe propria piele această armată nu este decât o paranteză a vieții, dar culmea tocmai această mică întrerupere a drumului firesc scoate la iveală caractere, clădește încrederea în propriile forțe sau pune în lumină părțile cele mai întunecate.

Povestea se încheie cu revenirea autorului după zeci de ani la *locul faptei*, unde o altă generație, de data aceasta profesionistă, pregătită impecabil și fără apăsarea ideilor unei societăți care *făcea totul*, depune jurământul. Povestea *diribaului* era deja istorie, iar din ea nu se mai vedeau decât niște barăci. Totuși, spiritul într-o formă sau alta e dus mai departe prin copiii care cinstesc *faptele de arme* ale părinților și care și le construiesc pe ale lor. Într-un fel, autorul ne dă de înțeles că școala vieții *la geniu* nu l-a abătut de la viața sa, ci doar i-a dat încredere, abilități și prieteni pe care altfel poate nu le-ar fi avut.

Vergil Matei scrie astfel cea mai bună carte a sa de până acum. Romanul aflat la o nouă ediție adăugită și îmbunătățită crește prin pasaje noi introduse față de prima ediție, apărută la editura brăileană *Torent Press* în 2015. Avem un maestru al reportajului care construiește cu migală din mici fragmente o adevărată aventură credibilă și recunoscută de cei care au trăit-o. Realismul este poate cea mai mare calitate a acestei cărți.

Mai trebuie menționat aici Ion Marin care, înainte de *a se stinge*, a lăsat o frumoasă *Poveste de demult* despre această carte și care la această ediție devine prefață.

Mihai VINTILĂ

Întâmplări cu și fără Arpagic

Există, oare, cineva care să nu-l cunoască sau măcar să nu fi auzit de celebrul motan Arpagic? Ca să îndepărtăm orice urmă de îndoială, vă propunem să ascultați culegerea de poezii audio, intitulată *Întâmplări cu și fără Arpagic*.

Poeziile cuprinse în acest audiobook au fost alese din volumele *Întâmplări din grădina mea* (1980), *Întâmplări de pe strada mea* (1988) și *Întâmplări cu Arpagic* (2002), reprezentând o propunere de seri poetice pentru copii, împărțite pe parcursul unei întregi săptămâni.

Înregistrarea radiofonică a fost realizată în 2004, chiar cu vocea autoarei, ceea ce face și mai plăcută audțiia.

Fiind o împătimită iubitoare de natură, salutând *miracolul nașterii dintr-o sămânță cât o gălălie de ac a unei plante cu frunze și flori, care, la rândul lor nasc fructe și semințe*, își numește grădina paradis, personifică fructele și legumele, le investește cu sentimente și creează o adevărată lume paralelă. Pune întrebări existențiale, care nu rămân doar retorice, dezvăluie subtil aspecte din viața socială trăită, realizează scene de spectacol în grădina sa, dar și scurte întâmplări polițiste în versuri. De asemenea, surprinde în poeziile alese prima apariție în grădina sa a motanului Arpagic, dezvăluind și misterul numelui.

Concluzionând, sub aspectul unei culegeri de poezii de noapte bună pentru copii, descoperim

Poeta Ana Blandiana își investește cu mare încredere auditoriul, astfel încât, pe parcursul celor aproximativ 70 de minute, ne împărtășește, în rime jucăușe, frânturi din gândurile, dilemele și preocupările ei.

Culegerea conține 37 de poezii, temele fiind armonios alternate, laitmotivul audiobook-ului fiind, așa cum era și de așteptat, Motanul Arpagic.

Se știe deja, din interviurile autoarei, faptul că motanul Arpagic este o realitate. A apărut în grădina sa cu mefiența începutului, a fost îndrăgit foarte repede, devenind vedeta curții, fiind transformat, apoi, în personaj literar.

o împletire extraordinară de teme: vesele-melancolice, realitate-ficțiune, dezvoltate cu profunzime, tenuitate, umor și spirit ludic, stimulând și îmbogățind imaginația nu doar a copiilor, ci și a adulților.

Irina ENE

Fântâna cu ciutură

Pe drumul de țară, căruța se târa alene. Obosiți și însetați, caii trăgeau cu greu, încordându-și spinarea, pufăind aspru pe nări și călcând vartos praful. Cu capetele plecate și întinse mult în față, cu nădușeala șiroind pe sub coaste,

mușcau aerul fierbinte prin zăbala care le tăia gura. Murgul, Fulger, cu privirea pătrunzătoare, se arăta mai docil la îndemnul omului de care, de fapt, nici nu avea nevoie, cunoștea drumul dus-întors, toate opririle, fiecare loc în care umbra era mai deasă și iarba mai grasă. Cu urechile lăsate pe spate și coada în jos, trăda somnolență, dar și o relaxare dulceagă, binefăcătoare. Alături scutura coama roșcată Flacăra, o iapă rafinată, cu o dungă albă pe fruntea lată, cu botul mic și părând că râde când își tremură buza de sus, încrețind-o. Ochii ei mari și închiși la culoare ascundeau dureri și bucurii pe care le-a trăit și la care a fost martor mut, de-a lungul anilor. Avea o mândrețe aparte și o eleganță a mersului, mai ales când stăpânul îi comanda *la trap*. Atunci își sumețea capul frumos și pășea larg, cu un picior în față și cu opusul lui, din spate, în același timp, părând că dansează în aer.

— Ho-hoo, stai, trrr! se auzi vocea lui Codruț, spărgând ritmul lent, dar sacadat, al pașilor. Hai, căluții mei, hai să ne răcorim la fântână. Sări din căruța și prinse ciutura veche, din doage pline de noduri, legate cu inele de tablă, îi dădu drumul în fântână, ținând lanțul gros, care-i jupuiuse puțin pielea, apoi o clătină stânga-dreapta, să se adâncească bine în apă și o săltă rapid, ducând-o spre botul cailor. De ei trebuia să aibă cea mai mare grijă, ca de niște copii, până aveau să vină pe lume ai săi. Că Bogdana, codana de nevastă-sa, o

mândrețe de femeie, tânără, aprigă, negreșit urma să-i facă un copil.

Au făcut nuntă mare, frumoasă, toamna trecută, au adus lăutari de peste șapte sate, așa cum se pomenește pe la casele arătoase, domnești, cum zic oamenii. Că doar nu era să se lase Gliga ăla bătrân, tatăl lui Codruț, mai prejos de alți gospodari din sat. Au tocmit taraf de țigani lăutari din Valea Largă, care făceau meserie din tată-n fiu și sub mâna căroră plâneau viorile, se văicărea țambalul și duduia ograda de bătaia tobelor. Și era unul, Mitrică, șeful lor, care sufla în alamă, de-ți muta urechile cale de două tăpșane. Strașnic se opintea să țină și să sufle cu toată puterea în trompetă și să dirijeze, în același timp, taraful, dar și pe vocalist. Dirijat, e un fel de-a spune, făcea așa, figuri, ca să atragă atenția asupra lui. Era ceacâr și, când râdea pe sub mustața cânită rău și răsucită voinicește, cu colțuri subțiri, ochiul albastru se închidea, rămânând doar o tăietură orizontală, iar cel verde privea hâd, într-o parte, de speria viței de lapte din ogradă. Dar trompeta era vrăjită în mâinile și la gura lui, mai ales la horele și învărtitele care măturau curtea. Frumoasă nuntă, la care nănașa a urat mirilor să aibă trei copii zvelți și bucălați, ca tatăl lor, cu ochi negri și păr cârlionțat, ca Bogdana. A ținut așa, ca la trei zile, nuntă așezată, gospodărească, să se audă peste dealurile din jur, că doar unul este Gliga în zonă. Da' nici familia Bogdanei, cu așezământ vechi pe locurile astea, nu s-a lăsat mai prejos, că se trăgea din neam mare, de Crișeni, care a scris ceva istorie pe-aici.

Și preotul satului a unit pe vecie, în fericire blagoslovită de Domnul, pe junii familiilor Gliga și Crișan, care au adus cu ei, la noua casă, vite, orătării și căruțe cu cai, hambare pline și cufere cu țoale și cusături, cât să îmbrace în ele de trei ori drumul până la biserică din deal și înapoi. Au mâncat și au băut, au băut și au jucat într-atât,

încât au zăcut unii, au dormit alții alte trei zile după aia. Dar a meritat, că strașnic a mai fost și încă mai vorbesc și azi oamenii, că nuntă ca aceea, rar s-a pomenit.

Omul e făcut să uite și bucurii și tristeți. Așa că, nunta a trecut, tinerii și-au luat în serios statutul de oameni la casa lor, aveau gospodărie mare și bogată, dar și multă treabă de făcut. Codruț lucra pământul cu oameni tocmiți din sat și din împrejurimi, mergea la târg, să vândă grâne și să cumpere ce le lipsea, iar Bogdana ținea casa și curtea, trebăluia ca o gospodină în toată regula. Era frumoasă, deși măritată, se purta tot ca o codană, își împletea părul lung și blond într-o coadă groasă, lăsată pe spate și legată la vârf cu fundițe. Avea mai multe, de diverse culori, câte una pentru fiecare zi a săptămânii. Duminica, la biserică, și-l strângea într-un coc pe care-l ținea fixat cu un pieptene mare, negru, de os, destul de lat, scrijelit cu un model floral, discret. Deasupra, își puneă o năframă albă, de mătase, cusută de ea, cu flori de iasomie. În restul zilelor îmbrăca bluze ușoare, de in, și fuste lungi, dar duminica lua din ladă cămașa, pieptarul și catrința țesută cu alesături roșii. Era cucernică și urma întocmai tot ritualul slujbelor și al sărbătorilor mari, că doar asta se vedea și ar fi răs tot satul dacă se abătea cu ceva. E drept că posturile le ținea doar de ochii lumii, când n-o vedea nimeni, da fuga la afumătura din pod sau la putineiul cu brânză, la smântână. Era prea tânără ca să aibă ea grijile astea băbești pe cap.

Era una în sat, așa, mai coaptă, nemăritată și cam nedusă la biserică și-i spusese că nu-i păcat dacă nu ține posturile. *Auzi, fătuică, ascultă la mine, că n-am bătătorit colbul și noroaiele ulițelor degeaba, nu-i păcat ce bagi în gură, e mare bai ce-ți iese pe gură, maică. Ia seama să nu slobozești spurcăciuni, să nu pizmuiești pe cineva și fii fată de casă, curată, nu ca alea de care s-a mai văzut și pe care le probozește preotul în biserică. Auzi tu, Bogdano, fii curată maică și atunci n-ai grijă, ești iertată și cu postul.*

Tânăra nevastă lua aminte la toate învățăturile pe care le auzise înainte și după măritiș, dar făcea tot ce-o tăia capul. Era cuminte, nimic de zis, dar parcă prea îndrăzneată la privit. Și băieții

din satele vecine și bărbații însurați cam dădeau târcoale ochilor ei negri și lucitori, umezi ca ai unei căprițe. Și tot așa de neastâmpărați. Harnică și frumoasă, cuminte și curată, dulce la vorbă, dar cu înțelesuri ascunse, nu-i treceau multe pe dinainte. *Lasă, lasă, să știe că una-i Bogdana în sat*, își zicea adesea, sigură pe efectul vorbelor și purtării ei asupra celorlalți. Mai greu era la horă, când ar fi vrut să se învârtă mai cu spor, mai mult și mai liber, dar vezi că acum era în rândul femeilor cu năframă pe cap, nu mai putea juca așa, după cum îi scânteia gândul și-i dădea brânci inima. Stătea pe scăunel, cuminte și aștepta s-o ia la învârtit Codruț, care nu știa ce vorbe avea cu vecinul de peste drum, tocmai acum, când e hora-n toi. Dar norocul nu stă departe de cei care-l cheamă cu vorbe de alint. Uite c-a venit s-o ia la joc nașul, a văzut și el că fata așteaptă de ceva vreme. Și tare mândră era Bogdana că poate să-și topească energia, bătând cu îndârjire podelele, că era tare pricepută și la joc. Și acum lăutarii atacaseră un ceardaș, așa, să-i mai îndrăcească puțin, că prea au lălăit-o cu *Purtata*. Atât a așteptat Bogdana, că mintenaș a început a se roti, mai ușor la început și mai rapid apoi, de sălta fusta roșie pe ea, ziceai că i-a pus cercuri. Nașul, mândru tare, o învârtea de-i zburau codițele în lături, că acum își făcuse două, ca fetișcanele. Se uitau flăcăii după ea mai abitir ca după fetele nemăritate și-și dădeau coate, îi zâmbeau și-i făceau cu coada ochiului, ba o salutau ridicând arătătorul și ducându-l la pălărie. Și unul dintre ei a luat avânt pe tălpi și inima în dinți și a mers întins la ea, poftind-o la joc. Bogdana a privit o clipă de jur-împrejur, a văzut că lumea e ocupată cu tropăiala, nu sta nimeni cu ochii pe ea și s-a lăsat dusă chiar în mijlocul jocului, fericită că nu lânzezește pe margini, ca altele. Tații erau cu ochii după fetele lor, nu cumva să facă vreuna vreun pocinog, să fugă cu flăcăul, că s-a mai văzut acum câțiva ani, chiar aici, în sat. Femeile tinere, măritate, erau și ele în rând cu dansatorii, nu se lăsau mai prejos, ba, uite, joacă și baba Antoneta, așa, mai pe lături, că doară la ceardaș picioarele o iau din loc singure, nu trebuie să le rogi. Și era veselie mare la fiecare sfârșit de săptămână, iar oamenii care trudeau din greu ogorul și se munceau cu animalele și cu

drumurile la târg, acum își dădeau pălăria pe ceafă și cuprindeau latul și lungul satului cu chiuiturile și voia bună. Târziu, în noapte, când oboseau până și greierii și țărâitul lor se camufla în iarba deasă a șanțurilor, iar luna senină și nepăsătoare trecea cu alai de stele de cealaltă parte a timpului, jucătorii se dezlipeau cu greu de farmecul poveștilor spuse, cântate și jucate. Cete-cete umpleau ulițele și, în perechi sau singuri, umbre vesele se furișau prin ogrăzi. Fetele și flăcăii mai trăgeau la vorbă, că acum, spre zori, parcă era mai dulce și cu înțelesuri mai adânci, pline de mistere. Și cosițele fetelor scânteiau jar în bătaia lunii, iar patima se aprindea pe negândite, ochii licăreau doruri ascunse bine ziua, iar tremurul înmiresmat al nopții lega povești de vrajă, care se prelungeau în somn și dincolo de el...

— Hai, căluții mei, hai că vă las la odihnă puțin, uite, aici, în umbra salcânilor, ca să-mi trag și eu sufletul, că bună și rece e apa asta! Ia să mă răcoresc o țără, își spuse, cu glas tare, Codruț. Nu deshărnă caii, îi trase numai la umbră, după ce le dădu să bea. Fântâna cu ciutură era singura pe lungul drum către târg și loc de popas bine ales, la marginea pădurii de salcâmi. O pomenise acolo de când se știa, ba auzise de la tată-său că era foarte veche, fusese săpată de meșterul fântănar Fodor și zicea că a trecut pe acolo să bea apă însuși regele. Se așeză și el sub un salcâm, rezemat cu spatele de scoarța groasă și noduroasă, rupse o frunză mare, o potrivă între degete, apoi o duse la buze și începu să cânte o doină de dor și drag, că tare-i plăcea cântecul. Și zicea din frunză, mai dădea și glas cu vorbe, luându-se la întrecere cu pășăretul pitit printre ramuri. Nu mai era chiar mult până acasă iar acum, cu forțe proaspete, omul și caii aveau altă nădejde și altă dispoziție, cu voie bună, de a înfrunta aerul care frigea. Schimbând ritmul, după cum simțea că trag caii, mai mult la pas decât trap, spre după-amiază a ajuns acasă, a tras căruța în ogradă și a început să descarce.

— Oi fi obosit Codruțe, îți aștern imediat masa, îl întâmpină, cu blândețe și ochi rotunzi, Bogdana.

— Lasă, așteaptă mai întâi să descarc. Tu ia caii și șterge-i de sudoare, dă-le apă și du-i în grajd, vezi dacă mai au fân, dacă nu, pune-le

proaspăt și ceva ovăz. Apoi om sta și-om mânca și-om povesti. Sau ai mâncat fără mine?

Bogdana râse șăgalnic, privind pe sub genele lungi la Codruț, fluturându-și șortulețul alb cu roșu, cusut de mâna ei. Deși obosit de drum – plecase de acasă când abia se bătuse de miezul nopții – Codruț avu răgazul să se uite lung după femeia lui, parcă acum o vedea prima oară. Îi părea mai mândră și mai frumoasă, arcuită în mers și dăruită cu blândețea vorbei, asta până n-o provoca cineva să verse traista cu pui de draci în drum. Atunci se făcea foc și pară, scotea vorbe ca praful de pușcă și ochii ei se aprindeau de mânie și ardeau ca fulgerul. Uneori se întreba și Codruț cum se poate ca sub obrazul frumos, ca pictat de un artist și sub negrul sclipitor și intens al ochilor de poveste, să se ascundă atâta încrâncenare veninoasă. Era arțăgoasă rău și răzbunătoare, avea mereu în săculeț câte o înțepătură, câte-o ironie, ce-i drept, mereu cu motiv, dar și-așa, prea era de speriat pentru o femeie tânără. Vorbe rele despre ea, în sat, nu erau, că Bogdana era nu doar frumos desenată de zei, ci avea și multă zestre a minții, era foarte pricepută la cusut și gătit, știa a duce vitele pe câmp, dar și a învăța horele, ca pe suveică. Ei, ca pe suveică îi învățea și pe bărbații din sat, mai flăcăi sau mai însurați. De fapt, ea nu făcea nimic. Bărbații se buluceau prin drumurile ei, mai ferit sau mai fățiș și ar fi fost destul dacă ea, pe lângă *ziua bună* pe care o da mereu din respect, ar mai fi stat cu ei la vorbă, așa, ca-ntr-o consăteni, ca-ntr-o vecini, ca-ntr-o cunoscuți. Dar nu, ea mergea mereu dreaptă, privind doar pe furis în stânga și-n dreapta, când se apropia de vreun bărbat, pleca repede ochii, dar clipea des și în colțul buzelor se arăta mereu o mică strâmbătură, ușor disprețuitoare, fapt ce-i dădea încredere mai mare în sine, dar îi înfuria pe cei din jur.

Deși voia să pară timidă și neajutorată, Bogdana știa bine ce face, știa ce uragane stârnește, dar n-o putea nimeni învinovăți de ceva. Îndrăzneala ei se baza pe încrederea pe care și-o acorda, pe faptul că știa că e plăcută, că are multe atuuri, dar și pe faptul că, fiind măritată, era la adăpost de rele. Uneori, zâmbetul i se schimonosea într-o grimasă de evidentă respingere, de senzație de sufocare în preajma unora, fie bărbați, fie femei.

Era mereu învingătoare, trăia din plin satisfacția superiorității și asta o făcea ușor egoistă. Dar era și o cale de autoapărare, așa îi ținea la distanță pe mulți. Asta era farmecul ei sau blestemul ei. În nopți de veghe, când nu putea dormi, ieșea pe verandă și lua între degete o floare de gura-leului, pe care o închidea și o deschidea, cu gândul la norocul pe care l-a avut în viață, la bărbatul pe care-l iubește și care o ocrotește ca pe o floare rară, la gospodăria îndestulată și la binecuvântarea pe care i-o dăduse Dumnezeu, că se arătau semne bune. Prin noapte, în umbrele întretăiate de bătaia lunii, i se citea pe chip bucuria și colțurile gurii se prindeau într-o rotunjire nevinovat arcuită spre dreapta, iar ochii i se închideau, pe jumătate, când zâmbetul îi ridica obrazul frumos și neted. Gândurile n-o mai ascultau, se roteau ca-ntr-un carusel scăpat din frâie, tocău mărunț cuvinte și sfărâmatuiri de imagini, se avântau într-un mâine-poimâine cuceritor și magic, provocator și cu totul năzdrăvan. Atâta fericire îi umpluse ochii frumoși și îi crease un fel de amețeală. S-a ridicat de pe prispă, ținând între degete floarea de gura-leului, care rămăsese deschisă și a pășit cu băgare de seamă în cameră, strecurându-se în pat, lângă Codruț, cu grijă, să nu-l trezească.

Se apropia vremea celui de-al doilea cosit și Codruț alesese deja oameni pentru clacă. Așa se pomenise și prin satele din jur, să meargă azi la unul, mâine, la altul, să se ajute între ei, de la cosit, la seceriș, la culesul porumbului și până la tăiatul porcului, iarna. Anul acesta a plouat bine de tot, iarba a crescut mare și grasă, recolta va fi bună, să-și țină animalele și să mai și vândă, cum a făcut și anul trecut. Bărbații chemați la clacă și-au luat în serios treaba și, cu o zi înainte, au început să-și bată coasele și să-și pregătească gresia, pentru a doua zi. Poți să uiți acasă pipa, nu e o tragedie, dar dacă ți-ai uitat gresia de ascuțit coasa, e ca și cum ai pleca la război fără arme.

Fâneața lui Codruț era pe o coastă molcomă de deal, peste care leneveau în soare odăile răsfirate neregulat, ce-și așteptau povara verde, cu miros intens, înțepător, de vară dată în pârg. Aici țărani îi depozitau fânul, otava, la uscat și păstrat și tot câmpul se umplea de parfum dulce și picant în același timp, din care se înălțau,

spre seninul nopților, efluvii de lavandă și note discrete de tutun. Ziua următoare, miercuri, socotită bună pentru muncă și afaceri, dar și ziua trădării Mântuitorului, ziua în care nu e bine să judeci pe alții, ci să gândești la propriile căderi și neîmpliniri, a adunat, în zorii spărgându-se de marginile cerului, oamenii la cosit, pe coasta domoală. Fâneața mirosea a flori sălbatice, scăldate în rouă argintată, a verde crud, sărutat cu blândețe de zefirul copilăros al dimineții. Miresmele pătrundeau adânc în nări, dilatându-le într-o sorbirea începutului de zi. Tinerii, cu capetele descoperite, cu cămășile albe, țesute cu înflorituri și cu mânecile suflecate și-au împărțit parcelele și au început să tragă brazdă bună, lăsând dăre de verde suspinând împleticit. Iarba cădea retezată în urma coaselor, dar dârză, cu mărgелеle de rouă rostogolite pe firul ei plâpând. Cea din față, încă nesărutată de dulcele fior al morții, se dezmiarda în valuri leneșe, unduitoare, strălucind în bătaia razelor luminii. Soarele urca, fuștei după fuștei, pe scara cerului, dovedind spre amiază, când orizontul se coace în rug aprins. Nădușiți și obosiți, cosașii nu s-au oprit din lucru decât atunci când fâneața arcuită a dealului a răsunat de chemările femeilor:

— He-ei, he-ei, toată lumea muncitoare, la odihnă și răcoare! Și la o masă gustoasă, că nevasta ți-e frumoasă! se auziră, ca-ntr-un cor, vocile celor trei femei care bătuseră ceva drum până aici cu desaga plină. La umbra groasă, vie și proaspătă a bătrânului stejar ce ținea hotarul dintre lumea fulgerelor și taina pământului, ele așternură ștergare albe, vârgate, curate, cu miros de busuioc, le-au netezit cu mâinile, să se întindă mai bine, apoi au scos pita, slana, ceapa, bucăți de ciolan afumat și felii generoase de brânză untoasă. Au pus în jur păhăruțe și sticla de palincă.

— Ei, acum să vedem cine, cât merită să mănânce. Ia spuneți, cum stați, terminați într-o zi, două? întrebă și-n glumă, și-n serios Bogdana.

Celelalte două femei, Voichița și Dumitrana, încuviințară prin mișcarea capului și a ochilor, acceptând complicitatea.

— Dă-ne mai întâi o cană cu apă, să ne răcorim gâtul, că asta de-o avem deja fierbe, e bună de îmbăiat, zise Griguț, bărbatul Voichiții.

Era un ins mare la trup, de clătina brazda cu totul când spinteca aerul cu tăișul coasei, avea mâini bătucite și arse rău de soare, dar așa greoi cum părea, muncea cât zece și nu se da pe niciunul mai tinerel.

— V-am adus apă proaspătă și rece de la fântâna cu ciutură. Nu știu ce are fântâna asta, o fi binecuvântată de Dumnezeu, dar apa ei nu numai că se ține foarte rece multă vreme, dar are și un gust deosebit și e mângâietoare pe cerul gurii, când o bei, parcă e vrăjită, rosti, gesticulând cu mâinile prin aer, Dumitrana. Era sora mai mică a lui David, încă nemăritată. Fată frumoasă, durdu-lie, cu părul castaniu, împletit în două codițe subțiri, unite într-o coronită pe creștetul capului, cu mâinile albe, fine, îngrijite și cu roșeață naturală în obraji. Sprintenă la mers și la vorbă, isteată foc și dibace, meșteră la tot ce-i trecea prin mâini, dar cam lipsită de noroc. A fost pețită anul trecut de un băiat de peste deal, părea de treabă, s-a făcut o logodnă scurtă și discretă, dar el a dispărut după două zile. A plâns o vreme Dumitrana, dar i-a trecut. Nu de durerea sufletului a plâns, ci de rușinea satului. Acum era mai veselă ca oricând, îi tot făcea ochede băiatul spițerului, de aia simțea ea vrăji în apa fântânii. S-au așezat toți în fața mesei improvizate pe iarbă și au început să mănânce. Nevasta lui Ilie nu putuse veni la câmp, că aștepta din zi în zi să nască cel de-al doilea copil, un băiat, după cum proceau babele satului, iar femeia lui Pavel era la o altă clacă, la părinții ei. Dar erau destui cinci bărbați destoinici să răpună într-o zi, două, fâneța cea mare, pentru că mai avea Codruț una mai mică, spre Valea Căinilor. Au mâncat, au tras câte o dușcă zdravănă, și-au întins spinările cocoșate și au început să-și dea tăișul secerilor pe gresia din buzunare. Femeile au strâns resturile, au împăturit ștergarele, i-au mulțumit lui Dumnezeu pentru tihnă și masă, închinându-se cu smerenie. Când s-au ridicat toți în picioare, păreau descendenți din Iris, legând cerul zeilor de pământul muritorilor în ritualul îmbrățișării. În acel moment, ca la o comandă, greierii și lăcustele s-au înălțat sărind din iarba crudă, purtând, către miezul cerului, un bogat repertoriu de țârâituri, speriați de țârșăitul pașilor și de fâșăitul coasei. Cohorte de aripi mate și străvezii

se aruncau în aer ca ghiulele cântătoare, apoi se tupilau brusc printre firele subțiri de iarbă și lujere de flori, confundându-se cu acestea și din nou, în sărituri scurte sau mai lungi, dispăreau într-o secundă, ca-ntr-o magie bine regizată. Cât se vedea cu ochiul, în zarea ce se spărgea deasupra pădurii de pe dunga dealului, niciun nor nu cuteza a se arăta cu plânset încrețit, niciun zbor de pasări nu săgeta aerul fierbinte, ce părea a curge topit și lent peste pajiște. Odihniți, bărbații trăgeau acum mai cu îndârjire de codiriștea coasei, suflând cu greu, căci panta devenea mai pieptișă și focul cerului mai apăsător. Sub arșiță și sub luciul înșelător al coasei cădeau, la rând, toate florile pajiștei, deditei galbeni și cimbrisorul, sânziencele, mult căutate de fetele de măritat, cu ciorchinii doldora de vise, cicoarea, margaretele sălbatice și nemțișorul, romanița. Fâneța devenea și mai pestriță și mai înmiresmată, după ce iarba era culcată la pământ și, în somnul ce i se pregătea, se amestecau arome dulci și acrișor-întepătoare de tei și lămâie, de liniște proaspăt ruptă din sevele pământului. Pe măsură ce bărbații înaintau, femeile adunau poloagele din urmă, făceau grămezi, le ridicau și le așezau pentru uscat, câteva zile. Apoi vor întoarce mănunchiurile și le vor pune în stoguri, să le pătrundă mai bine soarele sau vântul, să se usuce încet, treptat sau le vor duce în odăi, unde vor rămâne până spre toamnă târzie sau chiar peste iarnă.

Când soarele se lăsa ușor spre asfințit și pulberi roșietice dansau prin aerul încă fierbinte, iar spre vârful dealului orizontul se trăgea mai aproape de ei, înțelenind și mai mult tainița lucrurilor, cosașii obosiți, cu cefele asudate și ochii plini de praf, cu mâinile umflate de încheștatul coasei, dar veseli că au dat gata cam jumătate de tarla, se coborau pe poteca șerpuindă până la drumul drept din vale, către sat. Au făcut popas la fântâna cu ciutură, bărbații s-au dezbrăcat până la brâu, au tras vartos de lanț și prima găleată și-au turnat-o peste cap, brațe și piept, tremurând de fiorul rece care le răscolea ființa. Femeile au rămas mai în umbra pădurii, iar când s-au apropiat, și-au spălat bine fețele, apoi au băut cu nesaț, punând gura pe buza ciuturii și tulburând cu privirea limpezimea apei.

— Ce privești așa în adânc, Dumitrano, o întrebă Voichița, iar îți pare apa dulce?

— Și, dacă-mi pare, las să-mi pară, că și-așa viața-i tristă de multe ori, măcar că văd dulceața în cercurile ei.

— Lăsați fata în pace, o apără Pavel, e tânără, e dreptul ei să-și caute iubit, să simtă că toate în jur poartă vrăji de care se bucură cu mintea ei copilăroasă. I-o veni și ei vreme destulă pentru răutățile vieții și pentru lacrimi.

— Stai, Pavele, că nu i-a zis nimeni de rău, sări Bogdana, noi doar vrem să aflăm dacă-i dulce apa, că ia, nouă nu ne-a pus nimeni miere în ea.

— Ei, Bogdano, tu vorbești, pe tine te-a descântat norocul de la naștere. Codruț te ține dragă ca pe ochii din cap, ba și i-ar da bucuros să te știe pe tine fericită, ai gospodărie bogată și mare, ești frumoasă și năbădăioasă, de sucești și-acum, măritată, mințile multora, mai ești și iute foc la treabă, tu nu știi ce-s supărările, mațele goale seara, la culcare sau grijiile că n-ai cu ce-i încălța la iarnă p-ăia mici. Tu știi numa ce-i dulceața vieții și bine faci. Și tot așa să aibă Domnul grijă să fiți amândoi, cât oți fi pe pământ! Amin!

— Mulțumim, Pavele, se auzi glasul lui Codruț, nu ne plângem, de-ar avea toți ca noi și de-ar fi la fel de vrednici, pământul ăsta ar fi un rai. Da' vezi tu, mai sunt și oameni răi, ciudoși, n-ar munci, dar ar vrea să aibă, mai râvnesc la ce nu-i al lor, ba chiar la femeile altora, ehe, lumea-i miere pe dinafară, dar omu-i fățarnic, se vaită mereu de câte ceva, uită de cele sfinte, se bocește ca să te tulbure, să-ți miște sufletul cu povești frumoase și mincinoase.

— Măi, să fie, ne-am întins la vorbă și ne ia noaptea din urmă. Aveți de grijă, că mâine ne trezim la întâiul cântat al cocoșilor, le spuse, preocupată, Voichița. Griguț, ia vino tu și ia-mă de mijloc, așa, ca atunci când îmi dădeai târcoale pe la poartă și-mi cântai *Mierlița când e bolnavă*, să mergem noi așa, până acasă!

— Da că bine te-ai mai gândit, măi femeie, acum să te-mbrățișez, cu coasa în mână. Nici că era timp mai potrivit! Dar, dacă ții neapărat, vino-ncoace, să ne fie drumul mai scurt de-atâta râs, până acasă.

Și, în râsete și chiote, au intrat în sat, aducând cu ei miresmele crude și sălbătice ale câmpului, descântate în șoaptele amurgului care cădea domol și înfiora, cu neliniști, toată suflarea din jur.

A doua zi, Ilie n-a mai venit la coasă, că-i născuse deja nevasta, așa cum ziseseră babele, un băiat zdravăn, plesnind de sănătate, rumen și dolofan, că avea cu cine să semene. Așa că, la întretăierea zorilor cu perdelele vâskoase și cenușii ale nopții, la marginea satului, pe drumul ce ducea la fântâna cu ciutură, Codruț, David cu Dumitrana, Pavel și Griguț cu Voichița s-au întâlnit pentru a lua la picior și-n lama coasei câmpul plin de iarbă grasă. Pe măsură ce se apropiau de pajiște, privirea lui Codruț urma linia curbată a colinei, tăiată de colnicul îngust și inima i se umplea de fericire, văzându-și clăile de fân ce așteptau să fie duse în odăi.

— Ia priviți ce mândrețe avem aici, le spuse el tovarășilor. Griguț, după ce terminăm aici, ne mutăm la tine, apoi ne împărțim, că mai am și fâneata a mică, din Valea Lupilor.

— De mine-i mai bine, zise Pavel cu năduf, că nu am nimic. Că, dac-aveam și eu fânețuri, cine mai muncea pentru voi?

— Ei, Pavele tu ești harnic, muncești la mine, la altul, și-ți primești plata, ca să-ți crești copiii bine. Vii și la secerat la grâu, la cucuruz, îți umplem și ție camera cu de toate, nu te lăsăm noi să mori de foame, că și tu și Voichița sunteți muncitori și cuminți, curați și cu frica lui Dumnezeu. Că tu ești camaradul și prietenul nostru, tovarășul de joacă din pruncie, nu te-om lăsa la greu. Că om fi noi gazde, dar tu nu ești slugă. Tu ne ajuți pe noi, nu te luăm cu simbrile, îți răsplătim ajutorul. Ești de neprețuit, prieten al nostru, spuse, cu ochii ușor umezi, Codruț.

În răcoarea limpede a dimineții, nicio pată nu se arăta pe seninul cerului, nicio însuflețire nu tulbura pacea încă adormită a fâneței, în roua căreia se oglindea imensitatea albastră. Numai fierul lucitor și îndârjirea lucrătorilor stăpâneau acum natura, rupând-o, bucată cu bucată, lăsând câmpul stors de vlagă. Pe brazdele late, cât o tăietură de coasă, odihneau, răstignite pe vecie, firuța și trifoiul sălbatic, înflorit mov-roșiatic, firele rebele de golomoz, care împestriau cositura

proaspătă. Mai pe la nămiezi, deja aromele verzi se coceau în valuri, sub ploaia razelor mândre și aurite, iar bolta se îmbrăca, treptat, în puf alb, odihnitor, ce lenevea deasupra capetelor, murmurând o poveste cu tărâmurile de visare.

- Măi, Pavele, se auzi glasul lui Codruț, s-a cam așezat soarele-n cruci și Bogdana ar trebui să vină cu prânzișorul. Eu zic să te duci înaintea ei, la fântână, s-o aștepți acolo, că i-o fi greu cu merindea, mai ales aburcată la deal. Vezi de ai grijă cu sticla, să n-o rătăcești pe undeva sau s-o golești pân-ajungeți aici. Hai, te du sănătos și să veniți repede, că ne-au dat mațele-n chiot și ne-au vlăguit de tot, parcă ne-a afurisit taica popa la ajutat.

Bogdana a trebăluit cu spor pe-acasă, a copt pâinea în spuză și a făcut o poală de plăcinte cu varză, cum îi plăceau lui Codruț, cu mult mărar și boia, a scos brânza de la putină și o dărabă de slană cu afumătură, a pus o ceapă mare deasupra și n-a uitat băutura, că nimeni nu se sleiește de puteri muncind fără udătură. Cam grea coșnița pentru ea, dar s-a-nhămat la drum, că oamenii munciseră cu temei și acum așteptau plata, ca să-i întrezeze. La fântână, s-a oprit să-și tragă sufletul, să se răcorească și să umple carafa, s-o ducă sus, pe deal. A întins mâna să apuce lanțul cu care era legată ciutura și să-i dea drumul în fântână. Atunci a auzit un fâșăit venit dinspre pâlcul de pădure și, din câțiva pași, s-a trezit cu Anton lângă ea, suflându-i în ceafă:

— Tot faină ai rămas, Bogdano, că mi-ai fărâmat inima și m-ai dat peste cap când nu m-ai vrut de iubit, răsună glasul țipător, șuiert în urechile femeii. Bogdana s-a dat un pas înapoi, iritată de neobrăzarea tânărului, dar și-a proptit bine picioarele în lutul umed din jurul fântânii, a pus o mână în șold, cumva amenințător, iar cu cealaltă ținea bine ciutura, să nu i-o smulgă balansul lanțului.

— Antoane, ia seama la ce spui și ce faci. Se vede că tot sărman la buzunar ai rămas, dar, mai ales la minte. Nu s-a găsit nicio creștină să te pună și pe tine om gospodar, la casa lui, să-ți găsești un rost, să nu mai ții calea femeilor măritate. Vai și-amar de sufletul tău! Umbli creanga cât îi ziulica de mare, trândăvești, sperii fetele din

sat, apoi te superi că nu te cheamă la hore sau la clacă. Măi, băiatule, de ce nu-ți vezi tu de binele tău, să te faci cuminte, că hărnicuț, dac-oi vrea, oi putea fi, uite, ești zdravăn, ai vlagă destulă, poți să muncești pe la unul, altul, prin sat, strângi și tu ceva, te întrezezi, nu stai așa, strâmtorat și veșnic dator, un coate-goale vrednic de milă. D-apoi știi, Antoane, mie nici măcar milă nu mi-e de tine. Că ai avut părinți destoinici, chibzuiți, cu socoteală într-ale vieții și i-ai băgat în mormânt. De focul tău au murit, Antoane, că te-ai depărtat de cele sfinte și ai ajuns bețiv, trândav, cu sufletul împietrit de răutate. Miroși a hoit, Antoane, să nu-ndrăznești să te apropii de mine, că nu știi ce sunt în stare! Da' eu știu! Nu ești demn nici să-mi șterg șoșonii de tine!

Dacă pe Anton l-ar fi trăsnet Dumnezeu sau dacă pământul și apele s-ar fi despicat pe din două, n-ar fi rămas mai stană de piatră ca la auzul vorbelor pline de furie ale femeii. Un timp n-a putut scoate niciun sunet, apoi s-a lăsat ușor pe vine, și-a luat capul în mâini și a început să urle ca lupii, prelung, cu uituri și brusc a țâșnit spre Bogdana, apucând-o de gât și strângând-o cu putere, răcnind ca din fundul iadului:

— Zdreanță ce ești, tu m-ai făcut din om neom, că-mi fugeau ochii după tine, îmi încingeai nopțile și-mi ațâțai mintea, îmi puneai răzmeriță în toate cele bărbătești, mă zbuciumai cu pieptul tău plin și cu mijlocul cât să-l frângi, îmi luai mințile cu ochii aștia de fiară, diminețile eram năuc, umblam ca turbat prin sat, nu-mi găseam locul... și tu, mândră, țeapănă ca o regină, nu te uitai la mine nici cât la un găinaț de turturică. Și acum mă iau năbădăile, când mă gândesc ce-am fost și unde m-ai adus...!

Femeia s-a zbătut, s-a împins cu picioarele în piatra plină de mușchi a fântânii și s-a eliberat din strânsoare, trecându-și unghiile peste fața năclăită de sudoare fierbinte și urât mirositoare a lui Anton. Imediat au apărut spume roșiatice pe obraji și ochii bărbatului, ca niște brazde adânci de plug.

— Ba, la un găinaț m-aș uita, ca să știu să-l ocolesc, Antoane, sări cu vorba țâfnoasă Bogdana. Peste tine aș trece și te-aș strivi. Dacă nu mi-ai fost drag, ce să-ți fac? Știi tu că se poate

dragoste cu de-a sila? Am crezut că ești mai dezghețat la minte, să pricepi că nu sărăcia ta m-a ținut departe de tine, ci felul tău de neam de traistă, necioplit, crescut parcă în pădure, cu sălbăticiunile. Antoane, Antoane, ține-te departe de mine, îți mai zic o dată, că fac moarte de om, să știi! Oi fi eu femeie slabă la trup, dar îl am pe dracu-n mine, dacă mă zgândări peste poate. Fă-te băiat de treabă și du-te-n drumul tău, iar poteca mea las-o liberă, să ajung la ai mei, sus în deal, cu măncarea, c-or fi flămânzi. Și Bogdana își trecu mâna prin cosiță, își scutură șorțul cu dosul palmelor și prinse din nou ciutura, să scoată apă. Atunci, cu furie animalică, bărbatul sări în spatele ei, o trânti cu forță la pământ, cu fața în jos, zbierând gutural, cu ochii tulburi și umflați de sânge, cu mâinile tremurând încordat și cu un rânjet care l-ar fi băgat în sperietă până și pe stăpânul iadului. Mai mult grohăind și icnind, își înfipse o mână în ceafa femeii, aproape sugrumând-o, să nu se mai zbată și, încolăcit în fustele ei largi, îi șuiera printre dinți:

— Cătea, nu mai scapi acum, numa nițel și-o să vezi de ce-i în stare necioplitul... stai oleacă... uf... că nu pot... și sufla din ce în ce mai greu, neputând să se descotorosească de haine. O clipă a slăbit strânsoarea de pe gâtul Bogdanei, timp destul ca aceasta să-și întoarcă puțin capul, să-și răsucescă trupul și, cu o forță pe care n-a bănuț niciodată că o are, și-a proptit picioarele în pieptul lui, îmbrâncindu-l rostogol. Luat prin surprindere, Anton n-a avut timp să opună rezistență, s-a dat peste cap, lovindu-și spinarea de ulucul spart de lângă fântână și câteva clipe a rămas în nemiscare, îndoit de spate și cu ochii măriți de durere. Apoi s-a ridicat, cu mers clătinat, încovoiat și desfigurat la față, băjbâind prin aer cu mâinile, să apuce ceva de care să se sprijine și, împleticit, s-a îndreptat către Bogdana. Când a fost destul de aproape, nevasta l-a fixat cu privirea de foc peste care vărsa o ură înverșunată și, cu sânge rece, scrâșnind din dinți, a apucat ciutura și i-a făcut vânt cu toată forța, trosnindu-l drept între ochi. Un șuvoi de sânge a țâșnit din țeasta bărbatului care s-a prăbușit dintr-odată, sub șocul izbiturii, neputând să mai articuleze ceva, doar un găjâit slab, ca un vaier înfundat ieșea din trupul pierdut

în spasme. Paralizat, neputincios, cu capul crăpat și un ochi scurs în afară, Anton șiroia de sânge, ca un animal jupuit de viu.

Când Pavel a ajuns la fântână, a găsit-o pe Bogdana în picioare, cu mâinile împreunate, ca pentru rugă și cu ochii ațintiți spre cer. Dinspre miazănoapte începură să se adune pâlcuri de nori îndesați, grei, amenințători, care-i apăsau tâmplele, făcând să-i zvâcnească rău sângele. Pavel a rămas năuc văzând-o pe ea tulburată și pe Anton horcăind plin de sânge și lut. Doar atât a înțeles, că s-a petrecut o grozăvie. Pentru moment n-a știut ce să facă, ochii îi fugeau, înspăimântați, când la unul, când la altul. A început să tremure și să se vaite:

— Vai de păcatele mele, măicuță, ce năpastă a fost pe-aici? Au dat năvală tâlharii, a venit răzmerița, se prăpădește lumea... Apoi a înțeles că, atât cât vezi cu ochiul, el e singurul cu mintea nevătămată, capabil să facă ceva. S-a apropiat de Bogdana, a întrebat-o dacă o doare pe undeva, dacă poate sta jos până dă el fuga la fâneată, să-i anunțe pe ceilalți. Femeia n-a răspuns, privirea ei rămăsese atârnată de cerul vântat, doar a clipit o dată, lung, din ochi. Aripi de-ar fi avut Pavel în loc de picioare, și tot n-ar fi zburat mai iute decât alerga acum, mâncând poteca, urcând cu sârg, ca și cum ar fi coborât-o. Peste puțin, se auziră glasuri din ce în ce mai deslușite și siluete mișcătoare prindeau contur în zarea care se întuneca și se apropia primejdios. Cerul coborâse în perdea de fum gros peste fântâna cu ciutură și, ici-colo, răzbăteau din înalt bubuituri năpraznice, care păreau să spargă cerul în țândări, parcă o mare supărare se iscase acolo, sus, și așchii de lumină loveau, tentacular, pământul. Codruț se repezi la Bogdana, o apucă de brațe și o zgudui, să se asigure că e întreagă, întrebând-o ce, cum, de ce... o ploaie de întrebări, la care nici nu aștepta răspuns, în timp ce privea în dreapta și-n stânga, încercând să priceapă ce blestem se petrecu acolo. Femeile rămaseră mute, privind la Anton care zăcea zdrobit, mai mult mort, plin de sânge. Picuri mari și grei se slobozeau de sus și un vâjâit sinistru se strecura printre cei adunați roată în jurul fântânii.

— Griguț, Pavele, rămâneți aici cu femei-

le, eu merg cu David în sat, să aduc căruța, să-l punem pe Anton. Adăpostiți-vă și voi în pădure, până venim. David vine cu teleaga, să ia femeile.

Pe Flacăra a înhămat-o la teleagă și l-a pornit pe David mai iute. L-a scos din grajd pe Fulger, l-a pus alături și pe Norocel, bidiviul pintenog, musculos, dar cam neînvățat cu hamul și nărăvaș, însă acum avea trebuință de cai puternici. Când l-au pus pe Anton în căruță, încă sufla. Ploaia îl spălase de sânge, dar fața era umflată, nasul spart părea un ardei umplut mare și vânăt, ochiul scurs nu se mai vedea deloc, iar celălalt era ca o bășică de porc ce sta să plesnească. Caii înotau prin glodul adânc, ploaia mătura aerul rece în rafale și oamenii stăteau chirciți și uzi până la piele. Pe Anton l-au dus direct la dispensar și Griguț a rămas cu el acolo să vadă ce trebuințe are. Voichița și Dumitrana nu s-au dezlipit de lângă nevasta lui Codruț, așteptând să-și mai vină în fire și să le povestească ce se întâmplase.

Dintr-o dată, ca la un semn de magie, ploaia s-a oprit, norii s-au ridicat, destrămandu-se în zdrențe subțiri, din ce în ce mai subțiri, până când au dispărut cu totul și, în seninul cerului captiv printre raze de soare, s-a arătat, în toată podoaba lui vie, înaltă și clară, curcubeul.

În sat deja se dăduse zvon că Anton – nebunul fusese atacat de niște tâlhari, pe drum. E drept că nimeni nu înțelegea ce-ar fi putut lua tâlharii de la el dar, în ziua de azi, mai știi, așa din senin le vine unora poftă de gălceavă. Ce-i drept, nu i-ar strica o lecție zdravănă, da' nici să moară băiatu', că-i tânăr și e păcat, poate i-o veni și lui mintea la cap, i s-o coace creierul, ca pâinea în țest. Doamne ferește, cum s-a tulburat lumea asta, uite-așa, ziua-n amiaza mare să ți se dea-n cap! Și corul babelor probozea lumea-ntoarsă pe dos, nevestele aveau păreri împărțite, fetele tinere se bucurau că nu le mai ține calea, iar bărbații se îngrijorau de cine și de ce-ar fi făcut asta. Doar cei care știau păstrau o tăcere complice.

În gospodăria lui Codruț era liniște. Bogdana povestea încet, pe îndelete, atentă la orice detaliu, la tot ce se petrecuse de când sosise la fântână. Nu era speriată, ci mândră că n-a putut să-l oprească cu vorbă bună. Și chiar a insistat, l-a rugat s-o lase și să-și vadă de drumul lui. Dar el nu și nu, a vrut să-și răzbune umilința refuzului și a sărăciei. Ea a făcut ce trebuia ca să se apere. Nu se simțea vinovată cu nimic. Pavel ascultă cu luare-aminte, apoi clătină din cap de câteva ori, țățâi și hotărî:

— Bogdană, o să spun că l-am izbit eu. O să povestesc tot cum a fost, cum am venit la fântână să te ajut cu desaga, ce-am văzut, și iau totul asupra mea. Să pară o înfruntare între bărbați.

— Nu, Pavele, tu ești om bun, dar nu te pot lăsa să faci asta. Asta-i treaba mea, dacă are să iasă rău. Să vedem întâi ce va fi cu el, apoi om socoti ce-i de făcut.

Trecură mai multe zile de la această întâmplare și satul era tot acolo, pitit între amurgurile sângerii și limpezimea de cristal a zorilor, sub arșițe și răcori binefăcătoare, între plânsul ciocârliei în lan și fluierăturile privighetorii în nopțile cu iubire, între bătăile de clopot și scâncetele de copii. Nimic nu s-a clintit din rostul lui.

Pe Anton l-a îngrijit o vreme o bătrână din sat, văduvă și sărmană, pentru câțiva bănuți dați de preot. Încetul cu încetul, Anton a început să-și revină, să se miște, dar cu greu, a rămas cu spinarea încovoiată ca o seceră și târa greu un picior. Din cauza cocoșei, umbla mult aplecat, parc-ar fi căutat comori în praful uliței, așa că nu i se vedea fața schimonosită, decât atunci când își întorcea ușor capul, răsucindu-l, cu privirea în sus. Slușenia lui dădea fiori reci celor care-l puteau vedea. Nu mai ieșea din curte, trăia de azi pe mâine, mai mult din mila preotului care încerca să-i înduplece pe săteni să-l ajute, că și el este făptura lui Dumnezeu.

— Ba-i a lu' dracu', Doamne iartă-ne, părin-

te, ziceau femeile, lasă părinte, că pe fata dumitale n-a înghesuit-o lângă perete, afară la horă și nici nu i-a ținut calea prin sat, fugărind-o, așa cum a făcut cu ale noastre. Fiecare își ia plata după cum a lucrat, părinte, parcă așa ne-ai învățat, nu?

Hulit de mulți, căinat de puțini, i s-a dus vestea în sat, dar și prin împrejurimi. Nu mai era Anton. Acum era Cocoșatul! Și-atât!

A trecut vara, a venit toamna, oamenii și-au văzut de grijile lor, după cum îi rânduiala, toate au fost cu spor și hambarele pline. Prin sat nu mai căuta nimeni pe tâlharii care l-au pocit pe Anton, el nu-și amintea de nimic sau nu voia să-și amintească, era și-așa de rușinea satului, să mai spună că l-a doborât o femeie era chiar mai rău decât chipul lui slut. Pe la jumătatea lui octombrie, înainte de strânsul porumbului, Codruț și Bogdana au făcut un drum la târg, să mai cumpere una, alta și să mai vadă și femeia lumea mare.

De pe coamele despletite ale dealurilor se prăvăleau miresmele toamnei, scăldate în dantelării de brunuri roșcate, țesute cu fir de borangicauriu, vârstat cu verde pal și irizări ruginii. O liniște călduță curgea blajin, binecuvântând și învăluind locurile în pace și tihnă. Pe când soarele meșteșugea orizontul cu luciri de vise arămii, Flacăra și Norocel nechezau voioși, lăsați mai slobozi în ham, că știau bine drumul spre casă. La fântână, Codruț a sărit sprinten din căruță și, până să coboare și Bogdana, scosese deja ciutura plină.

— Poftim de bea, că merităm, am făcut treabă bună azi, ne-a mers din plin.

— Numai pentru asta? țuguie buzele și ridică puțin glasul femeia. Apucă ciutura cu ambele mâini și sorbi cu sfială, încet, ca și cum s-ar teme de-o vătămare. I se citea în ochi trufia și aștepta, cu voluptate ascunsă, s-o mai întrebe Codruț ceva.

— Cum numai pentru asta? Pentru tot cu ce ne-a binecuvântat Dumnezeu.

— Țsî, țsî, spuse, aproape șoptit, ea, punându-i degetele pe buze, oprindu-l să mai vorbească. Codruțe, bucuria nu-i deplină fără zâmbet de copil în ca... Și Codruț n-a mai lăsat-o să termine, a ridicat-o de subsuori, a pus-o în căruță și, pregătindu-se să dea bice cailor, i-a spus cu zâmbet șiret:

— Am înțeles, dacă dorința-i așa mare, dăm fuga acasă și împlinim voia.

— Stai, râse femeia. Bine, dăm fuga, cum vrei tu, da' de-implinit, s-a împlinit deja. Codruțe, am așteptat până să-ți dau vestea, ca să fiu sigură. Prin primăvară, dacă ne-o ține Dumnezeu sănătoși, o să auzi scâncete prin ograda noastră, apoi răsete, apoi... Bărbatul a rămas cu ochii mari, deschiși, cu biciul ridicat într-o mână și cu cealaltă prins de loitre, cu un picior pe roată. Mut de uimire și fericire, n-a mai știut când și cum a ajuns acasă. Când căruța intra în curte, soarele era mult lăsat în spatele zăvoiiului și umbrele viorii se furișau discret peste satul care-și urma, neabătut, chemarea...

Liliana TOMA

(Fragment din volumul *Elite*, în pregătire)

Director și editor: Dragoș Adrian NEAGU, manager Biblioteca Județeană *Panait Istrati* Brăila. Redactor șef: dr. Eduard Claudiu BRĂILEANU,
Corectori și secretariat de redacție: Roxana NEAGU, Teodora SOARE. Copertă și tehnoredactare: Laurian ONOFREI.
Colaboratori: Ștefan AFTODOR, Dumitru ANGHEL, Mirela Sibiana ANTOCHE, Irina ENE, Armanda FILIPINE, Constantin GHERGHINOIU, Alexandru HANGANU,
Marilena IOANID, Vergil MATEI, Roxana NEAGU, Silviu RADU, Liliana TOMA, Mihai VINTILA.
Adresa redacției: Piața Poligon nr. 4, Brăila. Telefon: 0239 619 590, Fax: 0239 619 588. e-mail: bjpi@bjbraila.ro

ISSN 2601-8101
ISSN-L 2601-8101

Editura Proilavia, 2020

